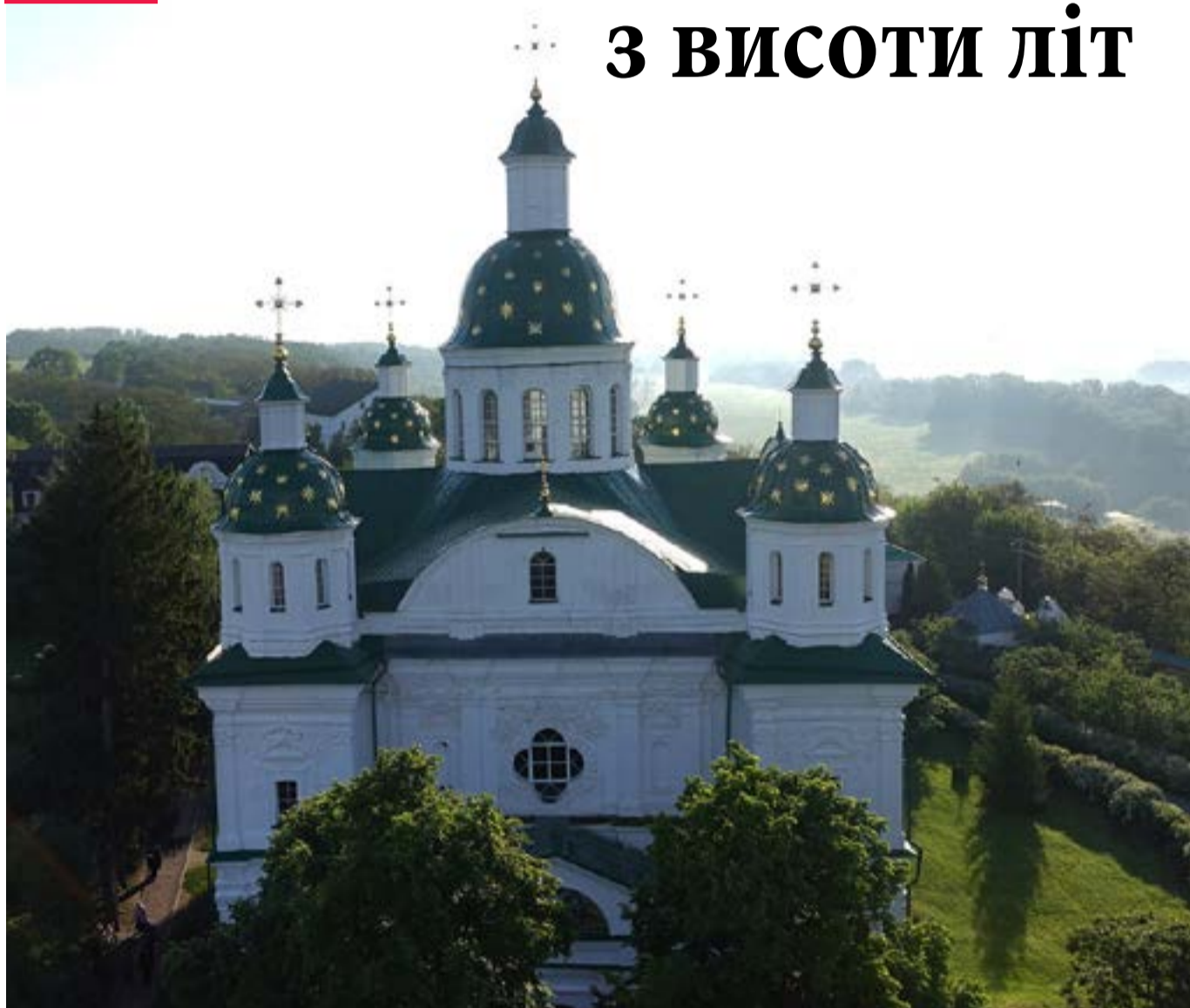

400-ліття
Мгарської
обителі

Монастирський світ з висоти літ

Уже чотири століття невпинно тягнеться до Мгарського монастиря людська вервечка. Хтось прагне служити Богу в чернечому сані, хтось — трудами своїми допомогти облаштовувати ангельську обитель, хтось — помолитися, посповідатися, убилити від гріхів душу свою, отримати духовну настанову як жити. Золотими зірками храмових куполів виграє на сонці свята обитель, манить духовною чистотою. Благодать Божа покриває це місце, просякнуте сьозами і кров'ю, вірою і любов'ю насельників.

Тут живе благодать

Тут, на горі над Сулою, недалеко від древніх Лубен, немов і справді до неба ближче. Це знала засновниця-благодійниця обителі княгиня Раїна Вишневецька: згадаймо, що, за переказом, переданим Тарасом Шевченком, місце будівництва монастиря їй вказали Ангели. У благодатності монастиря переконався і наш сучасник, ім'я якого для загалу лишається

невідомим, проте його історія повчальна, навіть показова. А переповів її Блаженніший Митрополит Онуфрій, Предстоятель Української Православної Церкви, з амвону Мгарського монастиря під час урочистостей з нагоди чотирьохсотліття обителі. Герой оповіді — капітан підводного човна — після його аварійного затоплення дивом лишився живий. Члени екіпажу покидали човен по двоє, бо кисневих балонів було вдвоє менше, ніж людей. Остінним спливав на поверхню капітан у парі з матросом. Підйом з великої глибини вимагає повільного руху, інакше наступає кесонна хвороба. Моряки добре обізнані у тому. Однак з матросиком щось сталося: він почав швидко спливати, тягнучи за собою командира. Намагання останнього уповільнити підйом нічого не дали. Капітан знепритомнів і... побачив світлого мужа, який заспокоїв: «Не бійся, все буде добре!» Прийшов до тями він уже на поверхні. Його напарник по підйому був мертвий. Віруюча людина у такій ситуації дякувала б Богу, каялася; невіруюча, але м'яка серцем хоча б задумалася про своє життя. Утім, капітана чудесний порятунок не змінив. Він жив у Києві. Жив без Бога. Доти, доки не вирушив трасою Київ–Полтава–Харків у якійсь потребі і, проїжджаючи

повз Мгарський монастир, не побачив того самого мужа, що врятував його! Стрічний закликав киянина: «Зайди у цей монастир!» І підказав, куди підійти у храмі, щоб побачити... портрет свого рятівника. Колишній капітан послухався — і справді побачив зображення. Святителя Миколая. Розповідаючи своїм близьким цю історію, чоловік був уже віруючий і напевно знав, хто був зображений на іконі у Мгарі. Доленосна зустріч змінила життя чоловіка. Точніше, він докорінно змінився, став церковною людиною, приніс покаяння, сповідався, причащався Святих Христових Таїн, перемінив образ життя і відійшов до Господа добрим християнином.

А скільки ж тут, у Мгарі, порятунків життів — для вічності порятунків, преображених — у часовий відрізок між Раїною Вишневецькою-Могиланкою і цим нашим сучасником? Усвідомлення неосяжності Божої милості, явленої на горі Мгар над Сулою, багата історія монастиря — передусім людьми багатою, але й подіями рясною, віра в те, що угодні Господу молитви зібраних в ім'я Його, сповнюють віруючі душі радістю. А краси зовнішні, що, як дзеркало, відбивають внутрішній світ монастиря, полонять, і розчулюють, і дивують...

Закінчення на с. 2

У номері:

Мгарський монастир — духовна колыбель святиителя Йоасафа Белгородського

Інтерв'ю з Високопреосвященнішим митрополитом Белгородським і Старооскольським Іоанном

с 4

Тени прошлого

Воспоминания выпускника Полтавской духовной семинарии начала XX века

с 15

Не просто Мария, или Воспитание Гоголя

Посвящается матери писателя Марии Ивановне Косярковой

с 16-17

«Дети дорогие, помяните любившего вас до конца жизни!»

Ко дню памяти святителя Илариона Полтавского

с 18-19

ПРОСИМО
ВАШИХ ПОЖЕРТВ
НА БУДІВНИЦТВО
ВОСКРЕСЕНСЬКОГО
КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ
МІСТА ПОЛТАВИ

Р/с 26004054616894
в филиалі Полтавського
регіонального управління
Приватбанку
МФО 331401, код 26304890

Сердечно
дякуємо всім
відомим
і невідомим
благодійникам!

Закінчення. Початок на с. 1

У монастирі найважливіша — МОЛИТВА

За порівняно короткий час — чверть століття — обитель зросла наново після шести десятиліть руйнації.

— Коли ми були тут уперше з уже покійним Блаженним Митрополитом Київським і всієї України Володимиром, тут, якщо говорити словами Євангелія, практично каменя на камені не було, — згадує Високопреосвященніший митрополит Вишгородський і Чорнобильський Павел. — Напівзруйнований собор, хащі. Думали: коли настане той час, що можна буде прийти помолитися? А сьогодні бачимо маленьке небо на багатостраждальній землі. Віруючий народ любить обитель, тут близько сорока чоловік братії, які хочуть спасатися. Нині більше воліють іти в міські монастирі, а тут потрібно і молитися, і працювати, тут житіє затворників серед Божої краси.

Щоранку розчиняє двері для богомольців розкішний Преображенський собор — архітектурна перлина Лівобережної України. Виростають нові корпуси. Скит на честь Благовіщення нагадує казку. Молитесь за Україну, за весь світ, за кожную праведну чи заблудлу душу братія на чолі зі священноархимандритом — Високопреосвященнішим митрополитом Полтавським і Миргородським Филипом. Відновлено славу, яку монастир стяжав протягом попередніх століть.

Зі своєрідним днем народження привітати улюблену обитель 15 травня зібралися віруючі з багатьох куточків України.

— Обитель нашу засновано 1619 року, — розповів напередодні Владика Филип представникам засобів масової інформації. — Щоб згадати цю подію, прославити Господа і піднести до Нього свої щирі сердечні молитви, ми збираємося на урочисту службу у день пам'яті святителя Афанасія, патріарха Царгородського. Він був похований у цьому монастирі у XVII столітті, був прославлений у цьому монастирі і своїми нетлінними чесними мощами перебував тут більше трьохсот років. Ми підносимо молитви до свого Небесного покровителя з проханнями миру, любові, злагоди в нашій державі.

На запитання журналістів, чи пам'ятає Його Високопреосвященство перший свій день в обителі, Владика широко зітхнув:

— Так, я пам'ятаю перший день. Жак! На цьому місці була фактично руїна, яка пережила важкий період радянської влади. Але архітектура — не головне. Збудувати нове приміщення, новий храм, дзвіницю, огорожу можна, а як відновити чернече життя? Я не знав, з чого починати. Приїхав сюди сам. Жодного монаха. Але зазвучала молитва і почали приходити люди. Перший рік був дуже важкий. Осінні ранні холоди. У листопаді на архістратига Михаїла стояв двадцятип'ятиградусний мороз. Опалення не мали. Підтоплювали дровами, прокидалися — вода у відрах, що ставили в клії, замерзала. Місцеві жителі, побачивши таке перше чернече життя, говорили: «Ні, не виживуть, вимерзнуть». Але ми не вимерзли, вистояли, нас зігрівала молитва. Бо молитва, літургія — це найголовніше. І ще можу сказати з особистого досвіду: у таких ситуаціях треба більше поклатися на Господа. Як Господь підказує, що відчуває серце, те треба і робити. І жодних перспективних планів бути не може. Тепер сюди тягнуться миряни, знаходять тут те, чого немає в миру. Монастир виконує свою основну місію: допомагає людині знайти дорогу до Господа. Тут зовсім інакший вимір часу. Бо намолене місце, монахи тут молилися чотири століття, монастир пережив багато подій — радісних і трагічних. Тут перебувало чимало історичних постатей. Вони мали помітний вплив на традиції, життя монастиря.

— Судячи з того, що тут у радянський час була руїна, нинішні насельники не мали змоги стати спадкоємцями попереднього чернецтва у Мгарі?

— Жодного монаха, який жив у цьому монастирі до революції, ми не застали. Ми не знали, як було тоді. Тільки з архівних матеріалів, з чийось спогадів могли відновити картину, яке життя було в обителі. Але до певної міри зв'язок з попередниками ми все ж установили. Місцеві жителі показали нам, де поховані Мгарські мученики: ці люди були очевидцями і вказали місце.

— Владико, а як думаєте, чи можна порівняти чернече життя чотириста років тому і тепер?

— Думаю, що чернече життя за суттю своєю не змінюється. Хіба умови проживання покращуються. Тепер у ченців є телефони, вони користуються благами цивілізації, усі письменні. Змінюється суспільна думка, ментальність народу. Безумовно, це впливає на чернецтво. Адже усі монахи приходять з миру.

Але монастирський устав лишився той же. Піст, молитва, труд.

— А як збиралася братія у монастир? І чи тепер приходять з наміром жити в обителі?

— Знаєте, у ті перші часи, на початку 1990-х років, люди валом ішли до Церкви. Це і зрозуміло. Тільки розпався Радянський Союз — багатонаселена держава. І Церква почала дихати вільно: заборони радянського часу були зняті. Народ шукав відповіді на свої запитання. Хтось прагнув саме церковного життя, чернецтва. Але не всі змогли витримати випробування. Все-таки чернецтво — специфічний життєвий шлях. Цікавий, так, але непростий. Людям, які живуть за межами монастиря, здається: ну що монахи? Живуть спокійно, втекли від миру, від трудів. Але насправді тут проблем і трудів не менше. Чернець постійно живе у боротьбі сам з собою, зі своїми гріхами, зі своїми думками. А до всього ще й чимало трудиться фізично, адже у монастиря своє господарство. Не всім це по силах. Щороку хтось приходить у монастир, а хтось іде з монастиря. Той, хто прийшов іще тоді, з початку його відродження, і лишився, — твердий у вірі. Для таких монастир — місце не тимчасового перебування, а домівка.

— Кажуть, що у періоди труднощів люди моляться щиро. І саме такі моменти найблагодатніші для монастиря. Це справді так?

— Недарма кажуть: як тривога, так до Бога. В найскладніші моменти життя, коли ніхто з людей не може допомогти, звертаєшся до Бога. Він — єдина надія. На таку щирі молитву Господь завжди відкликається, а зранене серце чує відповідь.

— Чи правда, що скит Мгарського монастиря облаштовує одна людина?

— Так, займається ним матушка Нонна. Скит — невеличка частина монастиря. На тому місці, де його засновано, любив молитися святитель Афанасій. Завичай у монастирських скитах строгий, закритий устав. У нас такого немає. Люди скит люблять, відвідують. У скитський храм приходять на служби. А перед відкриттям монастиря на тому місці був свинарник. Відновили завдяки людському труду — парафіян, ченців, спонсорів. Благодійників, на жаль, ніколи не було багато. Безумовно, це з волі Божої. Напевно, Господь хоче, щоб через цей монастир прості люди проявляли себе справами.

— Ми знаємо, як святкувати день народження людини. А як святкувати день народження монастиря? Як до цього готуються? З чим слід приходити мирянам?

— Важко говорити про день народження монастиря. А до будь-якого храму, монастиря треба приходити з чистим серцем, з бажанням робити добро, з любов'ю до людей — і хороших, і поганих. Це важко — любити ближніх своїх. Але тоді Господь чує людину, допомагає їй, і вона отримує те, в чому має потребу.

— Коли заходиш до монастиря, найперше чуєш птахів. Тут і орли, і лелеки, і папуги, і качки... Особливо голосно кричать павичі. Як так сталося, що в обителі утримують птахів?

— Брати наші менші часто страждають від людей. У них стріляють, їм ламають крила. У монастир приносять підранків. У природі вони приречені на смерть. А ми їх лікуємо, годуємо, утримуємо. Для нас це радість. І для відвідувачів монастиря також, особливо для дітей. Це і пізнавально, і корисно, адже коли люди спілкуються з живими істотами, стають добрими. Це також виховний момент: навіть хижий птах, який бере в селян курчат, має право на життя. Не треба його вбивати. А мені утримання птахів дуже близьке, бо моя спеціальність у миру — орнітологія. Моє серце час від часу згадує і про це.

— Владико, чим для Вас особисто є монастир?

— Це і дитина, і сім'я. Це моє життя, моя любов. Кожному Бог дає можливості себе реалізувати. Хтось пише живописні полотна, інший пише музику, хтось навчає дітей як педагог або будує архітектурні шедеври. У мене таких талантів немає. Але моєю справою стало відновлення цього монастиря. Це сенс мого життя. Я дуже люблю це місце.

— Що б хотіли побажати суспільству, прихожанам, ченцям?

— Суспільству важко говорити — воно ставиться до Церкви упереджено, висуває вимоги, яким Церква не може відповідати, бо їй не властиво бути «релігійним ресурсом» у чийось руках. Церква повинна насамперед відповідати своєму головному призначенню — вести народ Божий до спасіння. Головний поклик Церкви — це любити ближнього і творити добро на цьому світі, виконуючи заповіді Христові. Тому я бажаю усім: слухайте Євангеліє, любіть Бога, любіть свою державу, любіть свою Церкву і любіть людей, які вас оточують, допомагайте їм.

«Які наші труднощі без допомоги Божої?»

Напередодні свята Мгар умився дощем. Так і в житті людському буває — ченці про це теж знають із власного досвіду: спочатку хмари проблем закривають від нас небокрай, і здається, що немає сил подолати їх, але раптом проб'ється крізь темні сонце: та ба, не так усе і погано!

В акуратно вбраній інокіні Нонні по руках неважко впізнати трудівницю. Натруджені, з мозолями, вони щодня з ранку до вечора порають подвір'я скиту. Утім, подвір'ям цю територію навіть не назвеш. Швидше, Едемський сад, що розкинувся на невеликому терені довкола Благовіщенського храму. Повірте, словами тієї краси не передати. Навіть фотографії — лише слабе відтворення дійсності, почасти в силу неповноцінної передачі кольорів, а головне: через знімки не торкаєшся цього райського куточку серцем. Доглянуті насадження, трав'яний килим доріжок, по яких приємно ступати, он лавочки причаїлися у привітній тіні, трохи далі — прибрані могили спочилих мгарських насельників, поруч — місце поховання Мгарських преподобномучеників з молитвою і величанням — ось картина, що поволі відкривається очам мандрівника, який не полінувався пройти від монастиря кількисот метрів.

— Скит почався з благословення Владики. Я тоді працювала на клумбах у монастирі, а Владика благословив починати облаштувати територію тут. Храм стояв напівзруйнований (біля нього, до річі, колись знімали кіно «Весілля в Малинівці»), а навкруг — зарості по груди. Я — за косу... — матушка Нонна рішуче змахує руками. — У кожного ченця свій шлях. У мене він пролягав через алею акації. Тільки ви ж розумієте, що алея — то була справа майбутнього. У нас узагалі спочатку нічого не було. При монастирі я вже тридцять років, з них двадцять шість — з Владикою Филипом. Як було важко на початку... Ні світла, ні води не давали нам. А Владика, тоді ще архімандрит, не тільки за монастир узявся, а ще й у Комсомольську храм будував. Приїжджає сюди, відразу за відра з водою — телят поїти... Треба картоплю садити — садить, носити — носить. Валянки, плащ, фужайка — ось яким було вбрання настоятеля. Завжди умів пожурити по-батьківськи і простити, пожаліти. Нікого не проганяв, а як ішли, а потім поверталися — приймав. Отак піднімався стиха монастир, а за ним і скит. Щось переставляли, перетягували, перекладали... Чотири альбоми фотографій набралось — як усе було. А тепер переглядаю знімки — і не вірю очам. Як вдалось щось зробити? Бо не людина, а Бог усім керує. Які наші труди без Божої допомоги? Тепер люди приходять, приїжджають навіть з таких благодатних місць, як Київ. Скільки там святинь! А кияни — наші часті гості. Помолимося, поговоримо — дивись, і змінює Господь життя на краше.

У кожній іконі у Благовіщенському скитському храмі — своя історія. Матушка Нонна переповідає їх якимось невимушено, легко. Ось ця тоді-то замироточила, іншу несподівано передала з Афона з дарчим підписом, а потім Господь влаштував неждано-негадано зустріч із тим отцем-афонітом, що духовно узрів потребу Мгарського скиту у такій підтримці; ось цю, святителя Миколая, подарував онук діда-священника, якого цим образом благословила мама і яку дід проніс з собою навіть у засланні в Сибіру, із нею ж утік, дивом лишився живий — утікачів виявили і розстріляли, люди поруч падали, як груші, а він уцілів. Повернувся додому — не впізнали ні рідні, ні односельці. Тепер ця ікона — найкоштовніша святиня роду — в скитському Благовіщенському храмі. Щиро моляться до святителя Миколая прихожани і паломники — і допомагає. Чимало людей їдуть помолитися до святителя Афанасія — і теж мають поміч.

— І Богородиця нас не полишає, через різні випадки розумієш, що Владичиця, поруч, що це Її храм, Її скит, — благоговійно мовить інокія.

«Хай Господь береже цю святу обитель до кінця віку»

Святкового дня 15 травня урочисте богослужіння у Спасо-Преображенському Мгарському монастирі очолив Предстоятель Української Православної Церкви Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Онуфрій. Його Блаженству співслужили митрополити Вишгородський і Чорнобильський Павел, Бориспільський і Броварський Антоній, Дніпропетровський і Павлоградський Іриней, Черкаський і Канівський

Софроній, Белгородський і Старооскольський Іоанн, Херсонський і Таврійський Іоанн, Полтавський і Миргородський Филип, Уманський і Звенигородський Пантелеїмон; архієпископи Кременчуцький і Лубенський Миколай, Обухівський Іона, Ніжинський і Прилуцький Климент; єпископи Золотоніський Іоанн, Новосанжарський Веніамін, Білогородський Сільвестр, Петропавлівський Андрій, а також духовенство монастиря та гості у священному сані.

— Для мене це знаменита обитель у нашій Святій Православній Церкві, — сказав Блаженніший Митрополит Онуфрій ще перед початком богослужіння журналістам. — Чотиріста років — це великий термін, відзначений багатьма подіями, пов'язаними з красивими сторінками історії нашої землі, нашої держави. Тут був монахом син гетьмана Богдана Хмельницького Юрій під іменем Гедеон, тут був ігуменом знаменитий святитель Іоасаф Белгородський, який своїми моцями починає в Белгороді. Тут завжди творилася молитва, це найголовніше, що потрібно і людям, і державі, і природі — всьому творінню Божому. Правда, після революції близько шестидесяти років монастир був закритий, але у 1993 році знов відкритий. Ми дякуємо Владіці Філіпу, який є настоятелем монастиря, правлячим митрополитом Полтавським, за всі труди, які Владика тут поклав. Нині все робиться з потугами, нічого не робиться легко. І що відновлено монастир з руїн — то велика справа. А ще більша справа — відновлення монашеського братства. Тут творяться молитви за Україну, за мир на нашій землі, за те, щоб ми любили Бога і любили один одного, допомагали один одному. Нехай Господь береже цю святу обитель до кінця віку.

Воїстину це було свято для народу Божого! Одно-стайна, урочисто-радісна і тиха водночас — пасхальна — молитва з Предстоятелем і сонмом архієреїв: про всіх і кожного з присутніх, про весь православний світ, про мир в Україні, про примноження благодаті в славетному монастирі, про любов до Бога і в Бозі... На одному диханні минула Божественна літургія. Багаторазово оглашалось небо над Мгаром Пасхальним вітанням: «Христом воскрес!» — «Воїстину воскрес!»

Після відпусту священноархімандрит обители митрополит Филип подякував Блаженнішому Предстоятелю за спільну радість молитви і подарував на пам'ять ікону Мгарських преподобномучеників.

У свою чергу Блаженніший Владика привітав з ювілеєм обители митрополита Філіпа і за труди, покладені ним на благо Церкви, нагородив орденом святого князя Володимира I ступеня. Братія монастиря теж не лишилися без подарунків. Предстоятель Української Православної Церкви відзначив труди насельників грамотою і подарував список Почаївської ікони Божої Матері. Блаженніший Архієпископ нагородив орденом преподобного Нестора Літописця III ступеня і благодійника Мгарської обители Сергія Миколайовича Серика.

Намісник Києво-Печерської Лаври митрополит Павел вручив керуючому Полтавською єпархією ікону Печерських святих, а митрополит Белгородський і Старооскольський Іоанн подарував ікону з часткою мощей святителя Іоасафа, який саме тут, у Мгарському монастирі, трудився як перший його архімандрит.

Хресний хід після Божественної літургії став утішливим, осяйним завершенням незабутнього свята.

Фоторепортаж на с. 10–11

Мгарський монастир — духовна колыбель святителя Иоасафа Белгородского

Участие Высокопреосвященнейшего митрополита Белгородского и Старооскольского Иоанна в торжествах по случаю четырехсотлетия Мгарского монастыря послужило замечательной возможностью побеседовать с Владыкой. В частности и об общем для двух епархий — Белгородской и Полтавской — святом. Речь идет, конечно же, о святителе Иоасафе Белгородском. Как известно, родился он в Прилуках Полтавской губернии и подвизался в Мгарском монастыре, а жизнь свою закончил на епископской кафедре в Белгороде, где и почивает честными мощами почти уж три столетия. За это время, казалось бы, должны были исследовать все факты, установить все связи, восстановить все пробелы жития святого, его смерти, канонизации, чудотворений. Но великий чудотворец и поныне продолжает удивлять открытиями о себе.

— Ваше Высокопреосвященство, как Вас встретил Мгар?

— Мне очень трепетно и радостно здесь быть. Во-первых, потому что в этом монастыре был заместителем святителя Иоасафа, епископа Белгородский, чудотворец, мощи которого находятся в Белгороде. Его стопы касались этой земли, его молитва и труды благословляли здесь строительство и монастырской ограды, и стены, и келейного монашеского корпуса. И вообще при святителе Иоасафе монастырь обрел вторую жизнь. Несмотря на скудность обеспечения, он смог тогда, в трудные времена, не только провести ремонты в обители, но и наладить духовное житие братии, преодолев духовные искушения. И затем, когда святой отправился на поиски средств, промыслительно было то, что он попал в Санкт-Петербург, и именно от Мгарского монастыря начинаются его пути, которые привели к тому, что он сначала стал заместителем Троице-Сергиевой Лавры, а в дальнейшем — епископом Белгородским и

Обоянским. Поэтому Мгарский монастырь — это колыбель, где святитель Иоасаф духовно напитался традициями (а часть традиций он принес из Киево-Печерской Лавры, когда учился там в академии). Это школа благочестия. И эта ниточка, эта связь в наших сердцах преодолевает все бремена, все нестроения, она не зависит от каких-либо внешних обстоятельств. Мне очень радостно наблюдать, как Мгарский монастырь возрождается. Возрождение этой обители очень важно для всей нашей Церкви. Вот сегодня мы молились в соборе, который был построен в конце XVII века. Пронизывает ощущение того, что ты переносишься сквозь времена — чтобы почерпнуть силы, которые так необходимы в этом мире. И еще одно очень важное свойство сегодняшнего богослужения. Оно наполнено радостью. И я радуюсь, что мы вместе здесь можем обратиться ко Господу о единении, о любви. Увы, человек ныне теряет человечность. А вот такие богослужения восполняют наши оскудевающие силы и врачуют наши немощи. Так что радуйтесь. Сегодня замечательный день, когда радость переполняет наши сердца.

— По-Вашему, с чего начинается монастырь?

— Самое главное — это молитва сердца. Камни можно восстановить. Но если на этих камнях не будет молитвы ко Господу, если не будет богослужения, то всё зря. Монастырская жизнь предполагает совершенствование в любви. Ведь в монастырь не уходят из-за того, что в жизни мирской что-то не получилось. В монастырь уходят из-за любви ко Господу. Представляете, в 1619 году форпост Православия здесь, в Мгарском монастыре! Совершенно поразительно. Я до сих пор не знаю всех обстоятельств, как произошло, что здесь возросла такая крепкая обитель. Не будем забывать, что этот период назвали Смутным временем. Но пережили это время. И не только это. Чудо, что монастырь восстановился. Взгляните на лик святой Александры, простреленный большевиками, и думаешь: а Бог поругаем не бывает. Вот они стреляли-стреляли — и промахнулись. Потому что сердца-то людей наполнены любовью и верой, а их не прострелишь.

— Владыка, какая черта святителя наиболее близка Вам лично?

— Святитель Иоасаф был человеком необыкновенно простой жизни, но он проявлял решимость, дерзновение и твердость в защите веры. Главной статьей его расходов были посохи, которые он периодически разбивал о тех, кто не радел о благочестии. Конечно же, я не могу в современных условиях воспользоваться таким его архипастырским опытом, но тем не менее именно дерзновение и твердость в вере и в то же время простота жизни и милосердие — самые отличительные черты. Святителю Иоасафу пришлось просвещать народ, освобождая его от суеверий. И в наше время, когда Церковь стала свободной и возрождается вера в народе, очень много суеверий появилось, многие больше верят не во Христа, а в какие-то обряды, совершенно не понимая сущности христианства. Просвещение является задачей, которая стояла во времена святителя, стоит и сейчас. С этой целью святитель Иоасаф написал поэтическое произведение о семи смертных грехах (мы, кстати, перевели его на русский язык, чтобы люди больше узнали о его размышлении). Он в поэтической форме определил основные грехи и легко рассказал, как с ними бороться. Что актуально до сегодняшнего дня. Потому что человек мало в чём изменился. Ну, ходим мы с айфонами, работаем

за компьютерами, но по сути-то своей остались такой же анатомии, обладаем теми же способами добывания знаний, и по-прежнему нам важно понять, как бороться со смертными грехами. И святитель Иоасаф научает нас этому.

— Продолжается ли исследование жизни святителя?

— Открываются всё новые и новые факты. Вот один из них. Промыслом Божиим Святейший Патриарх Кирилл назначил меня настоятелем храма святителя Николая в Новой Слободе в Москве. И совершенно неожиданно выяснилось, что когда-то там на месте алтаря построили четырехэтажное здание, где разместили музей религии и атеизма. И в этом здании находились мощи святителя Иоасафа до тех пор, пока их не перевезли в Санкт-Петербург в музей, что располагался в Казанском соборе. Вы представляете? На первый взгляд совершенно непонятным кажется, почему Патриарх Кирилл поручает мне как председателю Миссионерского синодального отдела восстановить и вернуть Церкви храм святителя Николая. А оказалось, это Промысел Божий, который совершается по молитвам святителя Иоасафа. Еще примеры. На месте бывшего мужского Свято-Троицкого монастыря в Белгороде мы построили митрополию. И во время строительных работ нашли пещерку, где святитель Иоасаф находился своими святыми мощами до прославления, — там бывали и страстотерпец царь Николай II, и преподобномученица Елисавета Федоровна, и другие члены императорской семьи. Кроме того, мы обрели мощи святителя Никодима, который писал житие святителя Иоасафа. А когда мы начали служить в Свято-Троицком храме при нашей митрополии, то нам принесли антиминс, подписанный святителем Иоасафом. Это Промысел Божий, и он совершается в наши дни, как это всегда бывает, незаметно. Бог с человеком встречается в тишине. Так же совершается и великая промыслительная сила любви, которая нас всех объединяет.

— Свидетельствует ли народ и теперь, как прежде, о чудесах по молитвам перед мощами святителя-чудотворца?

— Вы знаете, таких свидетельств очень много. Однажды мы с официальной делегацией пришли к мощам святителя Иоасафа, и в это же время привезли воина-афганца в инвалидной коляске — он не ходил. Он хотел приложиться к мощам и попросил, чтобы его подняли. Приложился — и вдруг крик! Такой совершенно необразимый. Оказывается, он почувствовал, что в его ноги вернулась сила. Он стал на ноги и начал бегать по храму! Но так как навык был утерян, потом он, ослабевший, сел. Это был шок для всех очевидцев. А теперь вспомним, что когда прославляли святителя Иоасафа в 1911 году, в Белгород прибыло около 240 тысяч паломников, многие, разумеется, страдали различными болезнями, в том числе и связанными с опорно-двигательной системой. Так вот говорят, что когда служили литургию, в храме стоял скрип. Оказывается, это распрямлялись кости. И мы должны сегодня об этом больше говорить. Потому что это наше достояние, наша опора, наша вера.

— Владыка, по случаю беседы с Вами не можем не поинтересоваться, предполагается ли прославление архимандрита Серафима (Тяпочкина) — многими любимого старца, который служил и почил в Белгородской епархии?

— У нас накоплен довольно большой материал для прославления. Собирали его в течение тридцати лет,

открываются многие доселе неизвестные факты. Миссия по канонизации занимается этим вопросом интенсивно, постоянно. Нам подсказывают, чего еще недостает, чтобы не было никаких препятствий к канонизации. Ведь и с канонизацией святителя Иоасафа были немалые трудности. Но милость Божия, что мы вовлечены в эту работу и более тщательно изучаем житие приснопамятного архимандрита Серафима. Для всех нас он близок, его любовь такая распростертая, что когда бываешь на его могилке, молишься, то происходит некое духовное обновление, которое необходимо всем нам, живущим в этом мире в определенных обстоятельствах, а они всё время нам напоминают слова Христа: «Царство Мое не от мира сего».

— Ваше Высокопреосвященство, отражались ли события в Украине, в частности жесткое давление власти на Украинскую Православную Церковь, на служении в вверенной Вам епархии? Какие уроки извлекаете из нашего опыта?

— Со стороны очевидно, что наступило время святых Украины. И сейчас авторитет Церкви на Украине очень высок. Потому что такие трудности, которые переживала она до последнего времени, очищают. И свидетельствуют: если есть сила духа, если народ Божий живет Евангельскими заповедями, молитвами, которые объединяют, то он преодолевает всё. А Бог поругаем не бывает.

Когда Христос говорит о добром пастыре, который полагает душу свою за овец своих, Он имеет в виду, что пастыри, облеченные в священный сан — а это и диаконы, и священники, и архиереи, и предстоятели Церквей, — должны помнить об ответственности за овец, которых Господь им вручил. Это главный урок, который мы извлекаем из украинского опыта и усваиваем. Как председатель Миссионерского синодального отдела Русской Православной Церкви могу сказать: мы всё больше понимаем, что должны быть более внимательны к прихожанам, которые уже в ограде Церкви. Раньше мы нацеливали клир на то, чтобы выйти за церковную ограду и проповедовать. Оказывается, нужна и внутренняя церковная миссия. Чтобы обезопасить себя от расколов. Хотя различные расколы всегда будут сопровождать Церковь. Ведь диавол не дремлет. Но важно, как мы их преодолеем. Лично для меня служение Блаженнейшего Митрополита Онуфрия, архипастырей, пастырей Украинской Православной Церкви является примером исповедничества. Кстати, то, что мы здесь, в Мгаре на празднике, свидетельствует об изменении в лучшую сторону. И это радость великая. Хотя мы, несмотря ни на какие обстоятельства, не прекращали духовного общения. Мы не останавливали программ, которые у нас называются «Приходы-побратимы». Когда невозможно было въезжать в Украину священникам, ехали воскресные школы. Это послание и для грядущих поколений. Не может быть в наших христианских сердцах никаких границ. Мы показали детям, как вместе преодолевать трудности. Взрослые имеют соответствующий опыт. У нас на памяти распад Советского Союза, формирование национальных государств... Дети этого не знают. Но мы показали им, что молитвой, добрыми делами и искренней любовью можем противостоять любому разделению, которое искусственно навязывается. И это самое лучшее воспитание. Само слово «воспитание» от «питание». Мы напитали детей любовью.

Протоіерей Олег Кобец, настоятель Преображенского кафедрального собора Белгорода, — один из активных исследователей церковной истории в Белгородской епархии. Кстати, именно в Преображенском соборе почивает своими мощами святитель Иоасаф Белгородский. Приехавшего на празднование в Мгар отца Олега мы попросили подробно рассказать о последних открытиях, сделанных белгородцами в дополнение к агиографии святителя Иоасафа.

— Исследованием жития святителя Иоасафа Белгородского мне пришлось заниматься, поскольку я писал историю Белгородской епархии. Важным поводом стало трехсотлетие со дня рождения святителя Иоасафа, которое в Белгородской митрополии широко отмечалось в 2005 году. Вторым импульсом для более глубокого изучения всей истории святителя Иоасафа стало столетие его канонизации в 2011 году. Документы, находящиеся в Белгородской епархии, мы к тому времени достаточно проработали. А когда начали искать источники за пределами нашей области, то оказалось, что в церковных и светских хранилищах действительно очень много интересных материалов. Мы даже не предполагали, что они есть. Например, была предоставлена возможность поработать в запасниках Киево-Печерской Лавры, и там мы нашли девять прижизненных портретов святителя Иоасафа. Нам разрешили их откопировать. Потом отыскивали еще четыре портрета в разных церковных учреждениях и художественной галерее. Это помогло подлинно восстановить облик святителя. Кстати, открылся интересный факт. Комиссия, которая готовила его канонизацию, в своем распоряжении имела 48 портретов. Но был выбран один по очень интересному признаку. Когда в пещерке Свято-Троицкого собора мужского монастыря в Белгороде были открыты его мощи, то члены комиссии увидели, насколько лик похож на изображенный на портрете. Насколько полно сохранялись мощи, что можно было сравнить их с портретом! Это было потрясающим открытием для нас.

Конечно же, к удивительным открытиям мы относим и обретение дела о канонизации святителя Иоасафа. Эта синодальная папка — в частных руках. В Синодальном архиве в Москве таких документов нет. Быстрее всего, из этого архива они были изъяты с началом революционных потрясений в стране. Их вывезли за границу. Сейчас они находятся на территории Украины. Нам разрешили откопировать материалы и печатать. Публикация всех листов этого дела — последняя на данный момент наша работа. Трудность заключалась в публикации рукописных текстов. Мы их расшифровали, перевели и напечатали удобочитаемым шрифтом. Но рядом помещен и подлинный документ. Из материалов дела узнали целый ряд интереснейших фактов. Например, в 1911 году было выдано распоряжение головы города Белгорода, запрещавшее в день канонизации повышать цены на соль, молоко и хлеб. Или встречное предложение начальника железной дороги: все, кто будет ехать на канонизацию с дальних регионов, могут получить так называемую марку для бесплатного проезда до Белгорода. Или как составлялся акафист. До этого существовало немало двусмысленных утверждений. А теперь стало окончательно понятно: да, действительно, один акафист написал ныне прославленный священномученик Никодим, епископ Белгородский, другой — священник из Санкт-Петербурга Александр Маляревский. Для использования Церковью был одобрен второй акафист. Кстати, последнее, что мне удалось найти, — портрет Маляревского. Оказалось, что он плодотворный писатель. В частности писал о том, как воспитывать детей в православной вере в семье. И особенно рекомендовал читать об этом священнослужителям. Потому что, как ни странно, воспитывать детей в семьях священнослужителей еще сложнее, чем в светских семьях. Сохранился документ, удостоверяющий, что он автор акафиста, и сохранилась подробная переписка, из которой становится ясно, что Маляревский подарил верующим первое издание акафиста в несколько тысяч экземпляров (а это было тогда недешево). А затем ему разрешили выпустить второе издание, но он пишет, что уже не имеет средств, чтобы сделать это безвозмездно, и просит Синод оплатить второе издание.

Потрясающе интересна работа комиссии, сформированной незадолго до канонизации специально для подтверждения чудотворений святителя Иоасафа. Я ознакомился и с этими документами и теперь могу предположить следующее: Белгородский святитель Иоасаф, наверное, единственный святой, святость которого подтверждена светской комиссией. Естественно, в комиссию входили представители епархии, митрополии, монастыря, но и полицейские, и врачи. Что меня потрясло. Очень подробно описана процедура, как это проходило, и хорошо сохранились тексты присяги, которую давал каждый человек, свидетельствуя об исцелении. Присяга имела такой смысл: «Я клянусь на кресте и Евангелии, что буду говорить только правду, и если я что-то придумал и солгу, то пусть я буду наказан не только в этой жизни, но и в будущей». И потом перед крестом и Евангелием человек рассказывал, какое исцеление произошло именно с ним у мощей святителя Иоасафа. Свидетельства об

Открытия не кончаются

исцелении кого-то не признавались, только о себе. Врачи рассуждали, обсуждали, было вызвано довольно много людей, их ответы фиксировались в письменном виде, несомненно было признано более ста свидетельств. Если не ошибаюсь, такое дознание в Белгороде шло более месяца. Было это в мае, а в сентябре уже состоялась канонизация.

Эти же документы пролили свет и на некоторые биографические факты. В них содержится описание буквально последних дней жизни святителя, оставленное его родным братом, который в эти дни был при умирающем. Брат описывает, как приезжала сестра, в будущем монахиня Ладинского монастыря. И даже приводит некоторые подробности, которые раскрывают причину смерти. Теперь будем работать над подготовкой нового издания, посвященного святителю. Это будет не привычное жизнеописание, житие, но научно обоснованный, документальный материал со ссылками на первоисточники.

Хочу сказать, что помогает в исследовании и открытие новых фактов о Мгарском монастыре. Ведь раньше о нём мало знали. А сейчас информация пополнилась, и мы можем более объемно представить участие святителя Иоасафа в восстановлении монастыря, в котором он был архимандритом с 1737 по 1744 год. Появляются новые штрихи о его поездке в Москву — из других источников. И нынешнее наше пребывание в Мгарском монастыре на праздновании четырехсотлетия — хороший импульс далее заниматься исследованием.

— Отче, как в Белгороде почитают память святителя Иоасафа? Проводятся ли фестивали, чтения?

— Когда в 1991 году мощи святителя впервые принесли в Белгород, после праздничных мероприятий журналисты вышли на улицу возле собора и всем прохожим задавали вопрос, знают ли они что-нибудь о святом Иоасафе Белгородском. Примерно один из двадцати хоть что-то слышал. Так вот сейчас, я уверен, может, один из ста не знает. У нас очень масштабно проходят Иоасафовские чтения в декабре. Они проводятся в рамках общецерковных Рождественских чтений, но мы их всегда посвящаем памяти и теме святителя Иоасафа. В рамках краеведения изданы несколько светских книг о святителе Иоасафе. Для разных возрастов, даже для самых маленьких — в картинках. Белгородская клиническая областная больница носит теперь имя святителя Иоасафа. Его почитание вышло далеко за пределы богослужебного поминания или знания, оно вошло в жизнь Белгородчины. Святитель Иоасаф как покровитель края изображается на баннерах в праздники. Все чиновники любого уровня в выступлениях стараются сказать о значении его трудов.

— Удастся ли установить новые святыни, новые объекты, связанные со святителем?

— Да, в последнее время открыто много мест, связанных со святителем Иоасафом. Так, в селе Петропавловка под Белгородом отыскали место, где стоял загородный дом святителя, и когда первый раз пришли туда, сразу нашли мелкие кусочки керамической плитки с фиолетовыми рисуночками. А эта плитка известна тем, что была сделана харьковским заводом еще во времена святителя Иоасафа. Сейчас там по-

ставили часовню в честь святителя и восстановили храм святых апостолов Петра и Павла.

Очень интересной была работа по изучению и дополнению родословной нашего святого епископа. Кого только среди его родственников не было! В частности это все, кто носит фамилию Квитка, в том числе украинский писатель Квитка-Основьяненко, фамилию Апостол. Генерал Михаил Милорадович, который пытался усмирить восставших декабристов, тоже среди ближайших родственников. Со святым состояли в родстве Гоголи, Максимовичи... У нас выпустили книгу родословной святителя Иоасафа. А у игуменьи Веры в Густыньском монастыре есть дореволюционное издание родословной, но тогда она была составлена не полно. Матушка настоятельница разрешила нам ее переснять. Мы работаем и по этим направлениям. Может, кому-то интересно будет узнать, к слову, что третья, последняя, жена Булата Окуджавы — родственница святителя, у нее фамилия Горленко. На день святителя Иоасафа к нам из Франции приезжала женщина, которая является потомком святителя. Вот еще замечательная новость. В Чугуеве восстановлен памятник, когда-то стоявший на могиле брата святителя, казачьего полковника. В советское время могилу уничтожили, а теперь воссоздали и написали фамилию Горленко. В Святогорской Лавре похоронен еще один брат, который был там игуменом. В общем, еще копать и копать. Надо обращаться в архив в Санкт-Петербурге, в Синодальный архив в Москве. Думаю, там еще много интересных материалов.

Обнаружено и много святынь, связанных со святителем Иоасафом. Собраны они из разных источников. Например, на аукционах мы выкупили более десятка книг дореволюционного издания о святом. В Троицкий храм вернули антиминос, подписанный лично святителем Иоасафом. У нас есть подлинные параман, тапочки, подризник, палица — с облачения святителя. Много листовок, медальонов, которые были выпущены в 1911 году. Буквально недавно подарили детский, малюсенький: с одной стороны изображен святитель Иоасаф, а с другой — Владимирская икона Божией Матери. Я под увеличительным стеклом рассмотрел лик святителя: он замечательно сохранился. Это не современная абстрактная штамповка. Очень тонкая работа.

В нашем соборе хранится огромная ценность — полный евхаристический набор известной московской фирмы Хлебниковых, который был изготовлен к канонизации святителя Иоасафа и подарен царской семьей. У меня есть журнал «Нива» за 1911 год, в котором приведен проект раки с личным автографом царицы Александры. А мы уже нашли и подлинник проекта. Это тоже был заказ царской семьи. И исполняла его та же фирма Хлебниковых. Уж не говорю о собрании икон, очень разных, уже есть несколько семейных, на которых святитель Иоасаф изображен в ряду других святых.

В 2012 году произошло потрясающее событие — совершенно случайно, при строительстве митрополии, были обретены мощи священномученика Никодима, о котором мы упоминали выше: он много потрудился в связи с открытием мощей святителя Иоасафа, составил ему акафист, молитвы, написал житие, под его руководством было собрано множество документов о святителе. Пришлось заниматься идентификацией находки. История чудесная. Расстреляли священномученика в 1919 году, как и Мгарских мучеников, но их — на Преображение, а Никодима раньше, на третий день Рождества Христова, но при таких же обстоятельствах. Пришли первые советы — расстреляли, затем их выбили войска Деникина, при них следователи провели следствие и составили протокол, затем деникинцы отступили. А протокол, составленный ими в Белгороде в 1919 году, оказался в Москве. Подлинник. Благодаря этому подлиннику мы доказали, что нашли мощи именно святителя Никодима. Мощи сейчас находятся в Троицком храме в митрополии, где он, собственно, жил, служил. Следовательно указывает, что на нём были крестик эмалевый голубенький, медальон с изображением святителя Иоасафа, а с обратной стороны — с Владимирской иконой Божией Матери, и второй медальон, на котором — златоверхий Михайловский монастырь и великомученица Варвара. Раз мы это всё нашли, ну какие могли быть сомнения? Было известно, что по святителю произвели три выстрела. Две пули обнаружили в останках, одна прошла навывлет в районе сердца. Две извлеченные пули помещены на престоле в Преображенском соборе: для них специально сделан крест-мощевик. О том, что одна из этих двух пуль застряла в горле, следователь не знал. Он думал, что подтек на горле — от удара чем-то или от того, что святителя душили, — он написал о своих предположениях. А когда мы вскрыли захоронение, то достали пулю. Другая пуля застряла в тазобедренном суставе. Как и положено, была проведена баллистическая экспертиза. О священномученике Никодиме директор архива написал великолепную книгу. Он ездил на север, в село некогда Архангельской губернии, где жил и служил отец святителя, тоже священнослужитель. Родительский дом сохранился до сих пор.

Вот такую работу мы ведем, по крупицам собираем материал. Наш Владыка вынашивает идею создания епархиального музея, в котором будут представлены исследования, находки, открытия.

Материалы подготовили игумен Афанасий (Бедный), Людмила Самойлова

«Свет монахам — ангелы, свет мирянам — иноки»

какой приток в монашество был в начале 1990-х годов после периода безбожия и атеизма. Тогда наполнились насельниками все открывшиеся монастыри. До сих пор ядро обителей составляют те братия и сестры, которые пришли в них в конце 1980-х — начале 90-х годов. Затем, в 2000-х, был период некоего успокоения. Сейчас же молодежь вновь стала приходить в обители. Я могу об этом судить по тем монастырям, которые находятся в моем ведении. Это Ионинский в Киеве, Спасо-Преображенский в Нещерово, женский в честь иконы Божьей Матери «Отрада и Утешение» в селе Большая Ольшанка на Киевщине. Горение самоотверженно послужить Христу продолжается в молодых сердцах. Слава Богу, монашество не угасает!

— Владыка, чему монашество может научить современное общество в целом и молодого человека в частности? Что монашество может принести в современный мир?

— Основное делание монашества — не внешнее учительство, а внутреннее сокровенное и молитвенное делание. Собственно, это и привлекает людей. Мы помним слова святого Серафима Саровского: «Стяжи дух мирен, и вокруг тебя спасутся тысячи!» Преподобный Серафим не шел на площади с воззваниями, не распространял какие-то свои писания через духовных чад, не проповедовал в храме. Но он жил настоящей духовной жизнью, и именно такая его жизнь очень многих вернула ко Христу, многих направила на путь подвижничества.

Настоящему монаху не обязательно быть речистым, не обязательно быть миссионером и проповедником, обладать даром слова. Сам образ его жизни, посвященной Господу, является вдохновляющим фактором для окружающих, в том числе и мирян. Об этом говорил преподобный Иоанн Лествичник: «Свет монахам — ангелы, свет мирянам — иноки». Инок для мирского человека является неким ориентиром, к которому хочется подтянуться, иметь такую же молитву, такое же стремление ко Господу, такую же любовь к Богу. Собственно, именно по этой причине многие едут на Святую Гору Афон. Они совершают паломничества туда не только для того, чтобы посмотреть архитектуру и полюбоваться красотами, но в первую очередь для общения с теми духоносными людьми, которые сохраняют и монашескую традицию, и те предания,

оставленные нам великими основателями монашества.

— Владыка, Вы упомянули о Святой Горе. Мы знаем о Вашей глубокой духовной связи с блаженнопочившим старцем Григорием Дохиарским. Вы бы могли раскрыть перед нами какие-то особенности его личности и его духовного облика? Какое влияние оказал старец на Вас лично?

— Я не могу сказать, что он как-то на меня повлиял, потому что каким был грешником, таким и остался. Разве что, быть может, больше стал замечать в себе грехов. Собственно, к этому и нужно стремиться. Отцы говорят, что свят не тот, кто видит ангелов, а кто видит свои грехи, ведь он имеет возможность бороться с ними.

Старец Григорий был удивительным. Он имел любовь к людям и поразительное самоотвержение. Именно эти два качества, на мой взгляд, являются самыми яркими в его личности. Хотелось бы поговорить с ним!

Самоотвержение его было необычайным. Ради того чтобы служить Христу, совершать Божественную литургию, восстанавливать монастырь, общаться с паломниками, он, будучи смертельно больным, понуждал себя вставать — и идти служить, общаться, молиться. Поразительный подвиг!

Кстати, святитель Афанасий, патриарх Цареградский, связывает Мгарский монастырь, который празднует свой 400-летний юбилей, с Афоном. С его кельи на Святой Горе и маленького построенного им монастырька, в котором он подвизался, впоследствии возник огромный Андреевский скит. Так что святитель заложил фундамент будущей огромной обители.

Хотя в настоящее время святитель Афанасий мощами и не пребывает здесь, в Мгарском монастыре, — на историческом месте своего погребения, но я убежден, что он возносит молитвы о мгарской братии, чтобы она приблизилась к духовному состоянию и его, и ныне живущих афонских отцов. Верю, что святитель Афанасий обязательно вернется на то место, где был погребен и где его мощи почивали до периода гонений.

— Владыка, в Ионинском монастыре на богослужениях всегда много молодых людей. По всему заметно, что они не просто молятся за Божественной литургией, но сознательно в ней участвуют. Подтверждением тому служит практика, принятая в Вашей обители, когда молитвы на Евхаристическом

каноне священником произносятся не «тайно», а вслух — для всех прихожан, которые в этот момент молятся «едиными устами и единым сердцем». Возможно ли, на Ваш взгляд, введение подобной практики в приходских храмах?

— Собственно, молитвы написаны святыми отцами для того, чтобы ими молилась вся Церковь, все, кто участвует в Божественной литургии. Ведь литургия в переводе означает «общее дело». Если люди слышат только обрывки возгласов, то не могут полноценно проникнуться всем величием совершаемого таинства.

Сейчас существует огромное количество литературы с молитвами, читаемыми священником в алтаре. Многие мирские люди посещают различные катехизаторские курсы и воскресные школы, чтобы знать, что совершается в алтаре во время принесения Бескровной Жертвы, что читает священник из «Службника» при пении длинных песнопений. Есть возможность ко всему этому прикоснуться.

Но не везде возможно чтение молитв священником вслух. Это зависит, например, от голосовых данных батюшки, ведь нужно иметь достаточно громкий голос и хорошую дикцию, чтобы молитвы не были искажены каким-то невнятным бормотанием. К сожалению, некоторые пастыри даже короткие возгласы произносят так, что невозможно понять ни одного слова. От усердия священника многое зависит.

Конечно же, очень важный фактор — благословение правящего архиерея. Священник является представителем епископа на приходе и всё должен делать по благословению. Если епископ по каким-то причинам не благословляет чтение молитв вслух, то можно хотя бы перепечатать их из тех изданий, которые одобрены Церковью для употребления мирянами, одготовить листовки или брошюры и раздавать прихожанам во время богослужения, чтобы они понимали, о чём молятся в эти важнейшие моменты богослужения.

— Владыка, благодарим Вас за интересную беседу. Может, у Вас есть какие-то пожелания братии монастыря?

— Я уже пожелал — чтобы святитель Афанасий вернулся в эту обитель.

Беседовал игумен Афанасий (Бедный)

Четырехсотлетие Спасо-Преображенского Мгарского монастыря — это не просто памятное историческое событие. Но также свидетельство того, что монашеское делание не угасает, а предания отцов перенимают новые поколения. Об актуальности монашеского подвига в современном мире мы беседовали с одним из участников юбилейных торжеств — председателем Синодального отдела по делам молодежи Украинской Православной Церкви Высокопреосвященнейшим архиепископом Обуховским Ионой.

— Владыка, благословите! Сегодня мы празднуем память святителя Афанасия Лубенского и 400-летие Мгарского монастыря. Вы возглавляете Синодальный отдел по делам молодежи. Насколько, на Ваш взгляд, для современной молодежи актуальна тема монашества?

— В настоящее время наблюдается очень интересная тенденция. Мы все (имею в виду тех людей, которые в Церкви достаточно давно) помним,

Зверніть увагу

Шановні читачі!

Запрошуємо вас відвідати сторінку Полтавської єпархії у соціальній мережі Фейсбук за адресою <https://www.facebook.com/pravpoltava/> Читайте і переглядайте новини, шукайте корисну для себе інформацію, радьте рідним і знайомим, підписуйтесь та робіть репости. До зустрічі у мережі Фейсбук!

Єпархіальна хроніка

12 квітня в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії, з благословення її Ректора Высокопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, відбулася конференція «Церковні розділення: історія і сучасність». Декан богословсько-місіонерського факультету протоієрей Олександр Носенко окрема зауважив, що розділення завжди були в історії Церкви і що тепер, коли в українському Православ'ї триває дискусія про подолання розколу і єдність Церкви, особливо актуально глибоше зрозуміти корені проблеми і шляхи її подолання.

У роботі конференції взяли участь викладачі і студенти семінарії. До уваги слухачів були запропоновані наступні доповіді: «Автокефальні рухи у Полтавській єпархії у ХХ столітті» (протоієрей Ростислав

Денисюк); «Розкол як еклезіологічна ересь: монтанізм, новаціанство, донатизм» (протоієрей Олександр Носенко); «Аналіз «Канону про примирення Церкви» святителя Петра Могилы, митрополита Київського» (Ю. П. Петролюк); «Дискусія патріарха Константинапольського Афінагора і Павла VI, Папи Римського, про єдність Церкви» (В. Педан); «Стосунки між Константинопольським Патріархатом і Руською Православною Церквою у ХХ столітті» (К. Лашко); «Руська Православна Церква і Ватикан. Епоха митрополита Никодима (Ротова)» (А. Гнилоцир); «РПЦЗ у період радянської епохи» (А. Лішук).

Наприкінці відбулася дискусія з питань, які виникли в учасників конференції.

26 квітня, у Велику П'ятницю, після уставних богослужінь клірик Свято-Троїцького храму селища

Диканька протоієрей Євгеній Полтавець, з благословення Высокопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, звершив літію в пам'ять про загиблих ліквідаторів наслідків Чорнобильської техногенної катастрофи. Віруючі просили Господа також про здоров'я живих людей, які постраждали в результаті цієї страшної техногенної катастрофи. За богослужінням молилися учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

26 квітня, з благословення Высокопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у храмі на честь благовірного князя Олександра Невського в селі Ланна Карлівського району настоятель храму протоієрей Володимир Лемеш у співслужінні з виконуючим обов'язки

благочинного Карлівського округу ієрем Богданом Довбакою звершили чин відспівування військовослужбовця Юрія Коновода. Молодий сержант 24-го ОШБ «Айдар» 53-ї ОМБр Коновод Юрій Миколайович, 1964 р. н., загинув 23 квітня. Він народився в Северодонецьку Луганської області, зростав у селі Ланна Карлівського району на Полтавщині, вчителював у ліцеї в селищі Зачепилівка Харківської області. Пройшов війну в Афганістані, учасник АТО (тепер ООС) з перших її днів. Удома батька і чоловіка не дочекались дружина і двоє синів, один з яких також є учасником бойових дій на Сході України.

Зі словами співчуття від усієї повноти Полтавської єпархії до рідних загиблого звернувся ієрей Богдан.

Попрощатися з покійним прийшли односельці, друзі,

Освячення куполів і хрестів у селі Бобрик

✠ Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип 12 квітня звершив освячення куполів та хрестів для Покровського храму, що будується в селі Бобрик Гадяцького району. Його Високопреосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михаїл Волошук, благочинний Гадяцького округу протоієрей Ігор Цебенко, ключар Свято-Макаріївського кафедрального собору Полтави протоієрей Миколай Довганич, духовенство Гадяцького району. По закінченні богослужіння Високопреосвященніший Владика звернувся з архіпастирським словом до жителів села.

Всенічне бдіння напередодні Входу Господнього в Єрусалим

✠ Напередодні свята Входу Господнього в Єрусалим, 20 квітня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив всенічне бдіння у Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. Його Високопреосвященству співслужили ключар кафедрального собору протоієрей Миколай Довганич та соборне духовенство. Після поліелея Архіпастир звершив чин освячення вай (верби) і помазав прихожан освяченим елеєм.

Вхід Господній у Єрусалим

✠ У день свята Входу Господнього в Єрусалим, 21 квітня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. Його Високопреосвященству співслужили ключар кафедрального собору протоієрей Миколай Довганич і соборне духовенство.

За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

Після літургії Архіпастир звершив чин освячення вай (верби) і благословив усіх.

Вхід Господній у Єрусалим є однією з головних подій останніх днів земного життя Господа Ісуса Христа; його описано чотирма євангелістами. Урочисте прибуття Спасителя в Святий Град напередодні свята Пасхи передувало Його Страстям і було здійсненням старозавітних пророцтв.

Єпархіальна хроніка

побратими зі Співки ветеранів Афганістану і з ООС (АТО). Поховали новопреставленого на сільському кладовищі.

26 квітня, у день 33-ї річниці Чорнобильської катастрофи, у Карлівці біля пам'ятного знака жертвам аварії на ЧАЕС в. о. благочинного Карлівського округу ієрей Богдан Довбака, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, звершив панахиду. Пом'янути загиблих і подякувати ліквідаторам трагедії прийшли секретар міської ради Олег Стовбун, голова районної ради Юрій Ткачов, в. о. голови райдержадміністрації Сергій Барілко, голова ГО «Союз Чорнобиль» Віктор Лясколо, ліквідатори аварії на ЧАЕС, представники трудових колективів міста. Ієрей Богдан запросив усіх присутніх до спільної молитви. Він освятив ікону «Спас Чорнобильський»,

яку подарували парафіяни Свято-Пантелеймонівського храму міста місцевим ліквідаторам аварії на ЧАЕС.

28 квітня, увечері першого Пасхального дня, у храмі на честь Різдва Христового у Зінківці відбувся Пасхальний концерт. З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, настоятель Христо-Різдвяного храму протоієрей Іоанн Бабич організує Пасхальні концерти вже двадцять років поспіль. Зінківчани завжди дружно, з радістю зустрічають свято Світлого Христового Воскресіння, храм сповнюється народом Божим для спільної молитви.

Цього року у концерті брали участь два хори Христо-Різдвяного храму — основний і молодіжний, а також вихованці недільної школи храму. Після концерту протоієрей Іоанн

Бабич роздав усім дітям солодкі подарунки.

28 квітня, у день Світлого Христового Воскресіння, волонтери центру «Благо», з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, привітали з Пасхою Господньою маленьких пацієнтів протитуберкульозного диспансеру, для яких цей медичний заклад надовго став домівкою. Подарувавши кожній дитинці по кошику з пасками і крашанками, волонтери привели їх у храм святих мучениць Віри, Надії, Любові і матері їхньої Софії, де священник освятив дитячі пасхальні кошики. Для декого з малечі це було перше відвідання храму.

Як думаєте, про що в той день була дитяча молитва? Про що болить серце самотньої, покинутої усіма людини? Так, це відомо тільки Богу. Але від кожного з нас залежить, чи

оросить ці самотні серця хоч крапля святкової радості...

Того ж дня частинку Пасхальної радості «благівці» принесли і пацієнтам жіночого та дитячого відділень обласної психіатричної лікарні.

28 квітня після святкового богослужіння в актовій залі Духовно-просвітницького центру при Свято-Троїцькому храмі відбувся Пасхальний концерт учнів дитячої церковної школи селища Котельва. З вітальним словом до присутніх звернувся протоієрей Роман Довганич. Учні школи запропонували глядачам повчальну історію, величодні піснеспіви та вікторину. Після виступу всі діти отримали подарунки, а всі присутні — смачні паски. Отець Роман подякував учням школи та вчителям за плідну роботу і гарний виступ, а батькам і всім присутнім — за увагу, і ще раз привітав усіх

з радісним святом Пасхи Христової, побажавши успіхів у навчанні і вихованні.

29 квітня у Духовно-просвітницькому центрі Свято-Миколаївського собору міста Горішні Плавни відбулися Пасхальні торжества. У цей день була звершена «дитяча» літургія у Покровському храмі, за якою молилися діти, батьки та викладачі школи, потім організували святкове чаювання у трапезній собору та Пасхальний концерт. На початку концерту директор центру, викладач Полтавської Місіонерської Духовної семінарії протоієрей Георгій Коваленко привітав усіх присутніх зі святом. У програмі концерту дітки молодшої групи Закону Божого декламували вірші та показали виставу, а вихованці старших груп представили класичні твори різних композиторів. Також у цей день відбувся пікнік-спілкування для вихованців школи.

Звернення

Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа з нагоди річниці аварії на ЧАЕС

Дорогі брати і сестри!

Ми згадуємо трагічні події, що відбулися в Чорнобилі 33 роки тому — 26 квітня 1986 року. Для тисяч людей ця подія стала причиною глибокої скорботи і душевного болю. Вона залишиться в історії страшним уроком прийдешнім поколінням. Чорнобильська катастрофа показала безпорадність людини перед дією законів природи, але в той же час і її здатність виявляти велику силу любові, самопожертви і солідарності. У ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС узяли участь понад півмільйона осіб. Загальна загроза згуртувала людей різних національностей та віросповідань у прагненні зупинити руйнівні наслідки трагедії.

Ми шануємо пам'ять ліквідаторів — тих, хто першими вступили у нерівний двобій з вогнем на даху палаючого реактора, надавали допомогу постраждалим та евакуювали населення, охороняли громадський порядок. Цього року відзначення 33-ї річниці Чорнобильської трагедії припало на скорботний день Страсної п'ятниці, коли Церква нагадує нам про страждання Господа нашого Ісуса Христа, які Він переніс заради нас, людей, і заради нашого спасіння. Через призму страждань Христових ми дивимося на подвиг героїв Чорнобиля. Ці люди ціною свого здоров'я, а більшість із них і ціною власного життя долали наслідки аварії, до кінця виконавши слова Спасителя: «Немає більше від тієї любові, як хто душу свою покладе за друзів своїх» (Ін. 15:13). Вони віддали своє життя, щоб зберегти життя багатьох людей, у тому числі і нас з вами. Почуття обов'язку, відповідальності і жертвна любов стали сильнішими за смерть.

Хай Господь прийме в Свої Небесні обителі душі тисяч наших співвітчизників, померлих у результаті радіоактивного ураження, а нас усіх нехай пам'ять про Чорнобиль надихає на любов та взаєморозуміння, на допомогу один одному.

Митрополит Филип узяв участь у виборах Президента України

✠ У день проведення другого туру виборів Президента України, 21 квітня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип по завершенні Божественної літургії, яку відправив у Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави, відвідав виборчу дільницю, де взяв участь у голосуванні за одного з кандидатів на пост Президента України.

Послідування Святих Страстей

✠ Напередодні Великої П'ятниці, 25 квітня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив утренью з послідуванням Святих Страстей Господа, Бога і Спася нашого Ісуса Христа в Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. Його Високопреосвященству співслужили ключар кафедрального собору протоієрей Миколай Довганич, соборне духовенство.

Ця служба — особлива, її з благоговійним трепетом шанують усі християни. Вона неповторна у своїй красі: читання дванадцяти страсних Євангелій переносить віруючих у тогочасний Єрусалим і поставляє на шлях страждань, яким пройшов Христос. Під час читання віруючі стоять у храмі із запаленими свічками.

Вербна неділя

✠ У Вербну неділю, 21 квітня, віце-ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін очолив Божественну літургію в храмі на честь Святої Трійці у селищі Нові Санжари. Його Преосвященству співслужили настоятель храму протоієрей Олексій Палінчак, викладач семінарії протодиякон Яков Прутян. За богослужінням була піднесена сугуба молитва за мир в Україні та про єдність Православної Церкви.

Разом із Преосвященним Владикою та духовенством за богослужінням молилися численні парафіяни, чимало з них приступили до Таїнств Сповіді і Причастя.

На завершення Божественної літургії Його Преосвященство звернувся до вірян зі словом проповіді, привітав паству зі святом, побажав достойно провести Страшний тиждень та зустріти велике свято — Воскресіння Христове. Також, за традицією, Архіпастир звершив освячення верби і окропив присутніх святою водою.

Єпархіальна хроніка

30 квітня в Човно-Федорівському Будинку культури для дітей 1-6 класів місцевої школи було проведено захід «Духовне значення Воскресіння Господнього». Святокове дійство організовано силами членів Спасо-Преображенської релігійної громади на чолі з настоятелем храму протоієреєм Михаїлом Строганом та співробітників Будинку культури.

5 травня у Будинку культури залізничників у Полтаві, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, відбувся Пасхальний дитячий концерт. Організаторами цього вже традиційного заходу виступили єпархіальний відділ соціального служіння і благодійності (зокрема православний центр

«Благо»), керівником якого є протоієрей Андрій Сімон, і громада храму Різдва Пресвятої Богородиці міста Полтави на чолі з настоятелем протоієреєм Михаїлом Бабичем.

Діти і дорослі із захватом зустріли та високо оцінили чудові виступи вихованців недільних шкіл та дитячих хорових колективів полтавських храмів Різдва Пресвятої Богородиці (регент Н. В. Силка), мучениць Віри, Надії, Любові і матері їхньої Софії, Хрестовоздвиженського монастиря, великомученика і побідносося Георгія (село Нижні Млини Полтавського району), храму Різдва Христового міста Зінькова. Волонтери центру «Благо» подарували глядачам виставу «Муха-Цокотуха» (режисер-постановник М. П. Ладатко).

Закінчилося святокове дійство бурними аплодисмента-

ми і радісними пасхальними вітаннями, після чого діти змогли провести час у спілкуванні і взяти участь у святковій трапезі.

6 травня, у поминальний понеділок, настоятель храму святого пророка Божого Ілії села Попівка Карлівського району ієрей Олександр Мовчан з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа та за підтримки сільського голови Олександра Володимировича Симоненка освятив новий поклінний хрест у пам'ять про жертви Голодомору 1932–1933 років. Після освячення священник звернувся зі словами проповіді до віруючих, нагадавши про необхідність молитися за померлих.

7 травня настоятель Свято-Успенського храму села Старі Санжари Новосанжарського району протоієрей Василь Антонь на запрошення вихователів відвідав Старосанжарський дитячий садок. Священик розповів дітям про свято Великодня і вручив солодкі подарунки.

7–9 травня, студенти 1-го курсу іконописної школи імені преподобного Порфирія Кавсокалівіта Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, відвідали музеї і пам'ятки церковного та художнього мистецтва Львова і Києва. Експериментальну подорож очолила викладач семінарії Т. М. Хаустова. У перший день відбулася оглядова

екскурсія по Львову, під час якої студенти відвідали Національний музей імені Андрія Шептицького. У музеї майбутні ізографи ознайомилися з найповнішою в Україні колекцією середньовічного українського сакрального мистецтва XII–XVIII століть. Потім студенти відвідали собор святого Юра та піднялися на міську ратушу. На другий та третій день поїздки студенти побували біля Золотих воріт, відвідали собор святої Софії у Києві, Національний музей «Київська картинна галерея», Національний музей мистецтва імені Богдана і Варвари Ханенків, де знаходиться один з найцінніших художніх скарбів України — енкаустичні ікони періоду VI–VII століть: Іоанна Предтечі, святих Сергія та Вахха, Богоматері з Немовлям та мученика і мучениці,

Митрополит Филип звершив чернечий постриг у Мгарській обителі

✠ Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип у Спасо-Преображенському соборі Мгарського монастиря 26 квітня звершив чернечий постриг. У мантію були пострижені ченці Агафангел, Серафим, Ліверій. У чернецтво був пострижений послушник Сергій Сергієць з ім'ям Йордан.

Після завершення чину облачення в рясу і камілавку митрополит Филип — священноархімандрит Мгарської обителі — звернувся зі словом настанови до новоначального ченця і побажав йому Божої допомоги у несенні чернечого подвигу.

Світле Христове Воскресіння

✠ У ніч з 27 на 28 квітня Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Пасхальну утреню і Божественну літургію в Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. Його Високопреосвященству співслужили ключар кафедрального собору протоієрей Миколай Довганіч і соборне духовенство.

За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

З амвону було зачитано послання Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія.

Після заамвонної молитви Високопреосвященніший митрополит Филип освятив Артос (пасхальний хліб), а по закінченні Божественної літургії освятив паски, крашанки та інші приношення мирян.

Пасха Господня

✠ У ніч з 27 на 28 квітня, на Свято із свят і Торжество із торжеств — Світле Христове Воскресіння, віце-ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін очолив Пасхальну утреню та урочисту Божественну літургію святителя Іоанна Златоустого у Свято-Миколаївському соборі міста Горішні Плавні. Розпочалося богослужіння з читання Діянь святих Апостолів, а за півночі перед Святою Плащаницею була відслужена полуношниця Великої суботи. Рівно опівночі тихим співом «Воскріє твоя Христе іже» розпочався хресний хід, після якого слідувала Пасхальна утреня і Божественна літургія.

За літургією Пасхальне Євангельське зачало прочитали чотирма мовами: церковно-слов'янською, українською, російською і грецькою.

За богослужінням були піднесені сугубі молитви про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

На запричасному Владика Веніамін звернувся до вірян зі словом проповіді.

Піснеспіви богослужіння виконували два хори — семінарський, під керівництвом А. Г. Гети, та соборний, під керівництвом Л. І. Будим.

По завершенні Божественної літургії священнослужителі звершили освячення Артоса і великодніх приношень.

Єпархіальна хроніка

а також візантійська мозаїчна ікона святителя Миколая XIII століття. Студенти мали змогу ознайомитися з найдавнішими творами іконопису. Крім того, паломники-екскурсанти побували у Свято-Троїцькому Іонинському, Архангело-Михайлівському Звіринецькому і Свято-Покровському Голосіївському монастирях.

8 травня, в День пам'яті та примирення, святкові заходи, приурочені до 74-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні, пройшли в селі Андріївка Новосанжарського району. Учні Андріївської школи-санаторію пройшли пам'ятною ходою до братської могили полеглих воїнів, де поклали живі квіти і запалили поминальні лампади. По завершенні ходи настоятель Свято-Миколаївського храму села

Нехвороща Новосанжарського району протоієрей Олександр Василевський звершив заупокійну літію.

9 травня в місті Миргород відбувся мітинг пам'яті загиблих воїнів Великої Вітчизняної війни. З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, благочинний Миргородського округу настоятель кафедрального собору Успіння Пресвятої Богородиці протоієрей Іоанн Созанський з кліриками благочиння вшанував пам'ять загиблих покладанням квітів до Вічного вогню.

11 травня вихованці Нова санжарського будинку-інтернату на чолі з настоятелем Свято-Троїцького храму селища Нові Санжари відвідали Полтаву. В обласному

центрі діти побували на цирковій виставі, а потім у Свято-Макаріївському кафедральному соборі, де вклонилися Горбанівській чудотворній іконі Божої Матері.

17 травня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, завідувач іконописною школою імені преподобного Порфирія Кавсокалівіта Полтавської Місіонерської Духовної семінарії С. І. Горбань узяв участь у П'ятій всеукраїнській мультидисциплінарній конференції «Чорноморські наукові студії», що проходила у Міжнародному гуманітарному університеті (м. Одеса). На засіданні секції «Філософія, гуманітарні науки, мистецтвознавство» Сергій Іванович представив доповідь, у якій

розкрив особливості прийомів письма карнації та передачі концепції світла в творчості іконописної майстерні свого вчителя Л. Д. Ляпича.

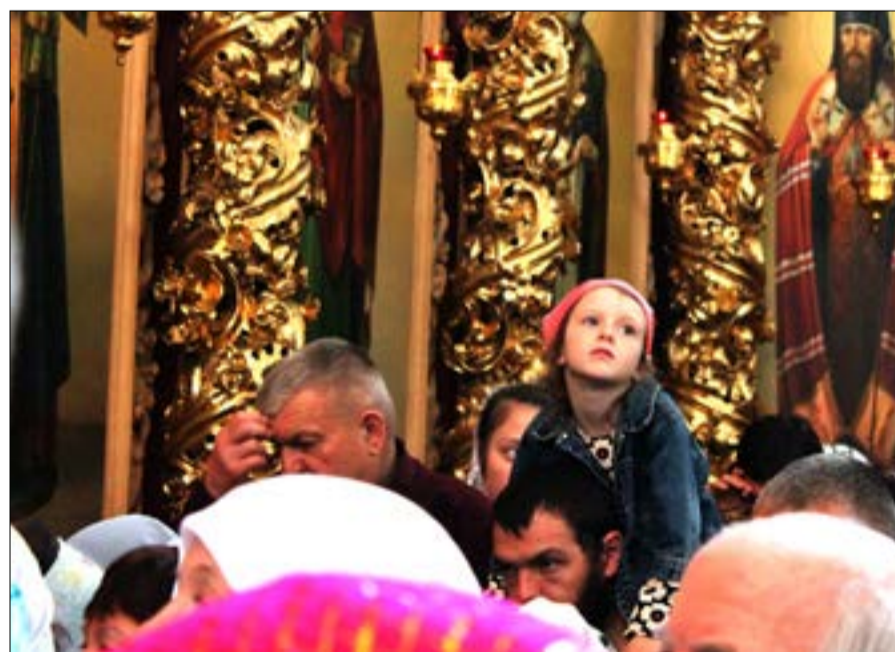
17 травня у храмі прераподобного Нестора Літописця Полтавської Місіонерської Духовної семінарії студенти 3-го курсу регентського відділення — випускники 2019 року — здали іспит з диригування хором. З благословення Ректора семінарії Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, екзаменаційну комісію очолила завідувача регентським відділенням монахиня Софія (Калічина). Перед початком іспиту монахиня звернулася до випускників зі словом настанови.

Перед екзаменаційною комісією стояло непросте за-

вдання, оскільки потрібно було оцінити не тільки техніку диригування, а й те, чи виникає між регентом і хором взаєморозуміння. Адже як тільки починається спів, регент не просто виконує вивчені напам'ять рухи, але занурюється в творчий акт створення особливої реальності. Регентували: Анатолій Гета (клас викладача монахині Софії (Калічиної), твір «Ягль вопієши» М. П. Мусоргського); Богдан Косінов (клас викладача Олександри Олександрівни Заводун, твір «Хваліте ім'я гдє» П. І. Іванова-Радкевича); Таїсія Озеранська (клас викладача Олександри Олександрівни Заводун, твір «Піснь шлюбна» О. А. Архангельського); Яна Лета (клас викладача Олександри Олександрівни Заводун, твір «Вісн твоя тлінна» О. Ф. Львова).

400-ліття
Мгарської
обителі

Монастирський світ з висоти літ

Митрополит Филип звершив Пасхальну вечірню

✠ Увечері 28 квітня, першого дня Світлого Христового Воскресіння, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив вечірнє богослужіння у Свято-Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави. За богослужінням молилися секретар єпархії протоієрей Михаїл Волощук, благочинний Полтавського міського округу протоієрей Іоанн Корнієнко, благочинні та духовенство Полтавської єпархії.

На малому вході клірики Полтавської єпархії були відзначені церковними нагородами. Правом служіння Божественної літургії з відкритими Царськими вратами до «Отче Наш» нагороджений настоятель Предтеченського храму села Дудкин Гай Новосанжарського району протоієрей Ярослав

Михайлик; хрестом з прикрасами — настоятель Миколаївського храму села Світлогірське Кобеляцького району протоієрей Михаїл Костенко; палицею — клірик Свято-Троїцького храму селища Диканька протоієрей Євгеній Полтавець, клірик Свято-Серафимівського храму Полтави протоієрей Сергій Пашко; наперсним хрестом — клірик Пантелеймонівського храму Полтави ієрей Сергій Дубовий, настоятель храму святителя Василя Великого села Судіївка Полтавського району ієрей Костянтин Сулов, настоятель Свято-Воскресенського храму села Хомутець Миргородського району ієрей Серафим Труш; набедреником — клірик Усіхсвятського храму Полтави ієрей Димитрій Сайгак.

Особливістю Великої вечірні в день Пасхи є читання після входу Святого Євангелія — вибраного зачала з

Благовістям апостола Іоанна про явлення Господа апостолам увечері в день Воскресіння.

По завершенні богослужіння Високопреосвященніший митрополит Филип нагородив Архієрейськими грамотами активних парафіян полтавських храмів. Відзнаки були удостоєні Тетяна Володимирівна Гаджала, Наталія Іванівна Артем'єва, Ірина Михайлівна Шкляр, Андрій Васильович Ушаков, Олена Іванівна Крайник, Віктор Якович Ляшко, Ольга Яківна Момот, Любов Миколаївна Климович, Сергій Валерійович Ягдовський, Руслан Владиславович Филимонов, Ігор Янісович Салінієкс, Володимир Миколайович Мазничко, Любов Іванівна Коляда, Тетяна Миколаївна Добрякова, Тетяна Павлівна Базавлук, Тетяна Леонідівна Крамаренко, Валентина Олексіївна

Бражник, Тетяна Василівна Тарасова, Наталія Олександрівна Орлова, Ігор Анатолійович Кожухаренко, Віктор Георгійович Ткач, Дмитро Валентинович Коршунов, Костянтин Юзович Капанадзе, Зоя Миколаївна Ксьонз, Сергій Григорович Омеляненко, Раїса Іллівна Вишневська, Володимир Володимирович Юрко, Сергій Михайлович Шарлай, Ярослав Михайлович Шарлай, Валерій Миколайович Ридзевський, Тетяна Василівна Ткаченко, Людмила Анатоліївна Дубова, Валерій Іванович Писаренко.

Від імені кліриків і віруючих Полтавської єпархії благочинний Полтавського міського благочиння протоієрей Іоанн Корнієнко звернувся до Високопреосвященнішого Владика Филипа з Пасхальним привітанням.

Світлий понеділок

✠ У Світлий понеділок, 29 квітня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію у Свято-Успенському кафедральному соборі Миргорода. Його Високопреосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михаїл Волощук, благочинний

Миргородського округу протоієрей Іоанн Созанський, ключар Свято-Макаріївського кафедрального собору Полтави протоієрей Миколай Довганич, духовенство Миргородського благочиння.

За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

Після Божественної літургії Архієпископ звернувся до парафіян зі словом настанови і благословив усіх.

Неділя Антипасхи

✠ У неділю 2-гу після Пасхи, апостола Фоми, 5 травня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в Хрестовоздвиженському жіночому монастирі Полтави. Його Високопреосвященству співслужили ключар Свято-Макаріївського кафедрального собору протоієрей Миколай Довганич, духовенство монастиря.

За Божественною літургією була піднесена молитва про мир в Україні і про єдність Православної Церкви.

Після відпусту Високопреосвященніший Владика привітав право-

славних полтавців, які зібралися в обителі для спільної молитви, зі святом Антипасхи і днем пам'яті святого апостола Фоми.

У слові «Антипасха» грецький префікс «анти» означає «замість, навпроти». Тобто неділя навпроти, після Світлого Воскресіння Христового, або замість, бо ж цього дня, яким завершується Світла седмиця, після Божественної літургії закриваються Царські врата, а з вечора відновлюється читання Псалтирі, і ми знов з повною силою згадуємо Світле Христове Воскресіння і ніби знов занурюємося в атмосферу Пасхальної ночі. Тож Антипасха — це замість Пасхи або друга Пасха.

Пам'ять великомученика Георгія Побідоносця

✠ У день пам'яті великомученика Георгія Побідоносця, 6 травня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в Спасо-Преображенському Мгарському монастирі. Його Високопреосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михаїл Волощук, благочинний монастиря архімандрит Никанор (Лагутін), духовенство обителі в священному сані.

За Божественною літургією була піднесена молитва за мир в Україні і про єдність Православної Церкви.

Після відпусту Високопреосвященніший Владика привітав богомольців зі святом і благословив усіх.

Подвигу святих мучеників Свята Церква надає великого значення. За словами святителя Луки Кримського, перш за все тому, що своєю кров'ю, своєю безмірною любов'ю до Господа вони значною мірою сприяли проповіді апостолів Христових. Так, видовище страждань великомученика Георгія раптом на вернуло до віри у Христа царицю Римську Олександру — дружину того окаянного Діоклетіана, котрий більше за усіх Римських імператорів мучив християн. І ця чиста серцем жінка безстрашно оголосила себе християнкою перед своїм чоловіком і прийняла смерть за Христа разом з великомучеником Георгієм. Відтак і пам'ять їхня святкується в один день. Маючи такі приклади мужності, і ми не повинні бути боязкими, не повинні спокушатися ніким і нічим.

День Перемоги у Горішніх Плавнях

✠ У день 74-ї річниці Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, 9 травня, в місті Горішні Плавні відбувся мітинг-реквієм. Викладачі і студенти Полтавської Місіонерської Духовної семінарії взяли участь у покладанні квітів до Вічного вогню. Делегацію очолював вікарій Полтавської єпархії, віце-ректор семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін.

Віддати шану полеглим воїнам зібралися керівники міста, ветерани Великої Вітчизняної війни, Збройних сил і праці, воїни

АТО, державні службовці, депутати міської ради, представники громадськості, духовенства, учнівська і студентська молодь, військові.

У День Перемоги викладачі та студенти Полтавської семінарії в храмі Трьох Святителів молилися за загиблих воїнів, які захистили нашу землю від німецько-фашистських загарбників у роки Другої світової війни, і тих, хто загинув тепер на Сході України. Панахиду очолював викладач семінарії протоієрей Миколай Попльонтаній. Після заупокійного богослужіння отець Миколай звернувся до присутніх у храмі зі словом проповіді.

Панахиди за загиблими воїнами були також звершені у всіх храмах міста.

І роз'єднати нас неможливо...

Уже не вперше святкування Світлого Христового Воскресіння у Полтаві стає благодатним тлом для справ доброчинності. Традиційно з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа у Палаці дозвілля «Листопад» проходять не лише Пасхальні концерти, але і благодійні ярмарки під гаслом «Чужих дітей не буває». Зрозуміти, задля чого одні відвідувачі тут, у фойє, продають, а інші купують, під силу навіть малечі. Адже адресати цієї акції — юні полтавці, хворі на тяжку недугу. Гроші на їх лікування збирають, як кажуть, усім миром.

«Варто лише відкрити Інтернет, і з'являється інформація про потребу хворих людей у допомозі, — ділиться полтавець Максим Петров. — Тому ми — я, моя родина — тут». «Справді, хворих багато, — підхоплює лікар-онколог Тетяна Ступіна. — Я працюю у дитячому онковідділенні і бачу це горе повсякчас. Але добре, що свою світлу Пасхальну радість люди втілюють у справі милосердя: організуються, працюють, збирають кошти для немічних. Повірте, дітки відчувають це піклування».

Пробудити в людях потребу дієвої допомоги стражденним, як навчає Священне Писання, насправді по силах кожному. Це тільки так здається, що

ми живемо у суцільній темряві зла і немоці. Людські серця, за Промислом Божим, тягнуться до світла, прагнуть розкритися назустріч чужій біді. Де й ті сили беруться!.. «Чужим» дитячий біль християни не вважають. Як пояснює один із організаторів акції ігумен Афанасій (Бідний), це — ніби ти сам хворієш і сам же (за допомогою Божою) оздоровлюєшся. Не випадково, за спостереженням приходських священиків, почасти одного оголошення вистачає, аби люди православні з готовністю прийшли на допомогу. Тим паче дітям.

Бачимо «делегацію» з Котельви на чолі з протоієреєм Романом Довганичем — кліриком Свято-Троїцького храму. Розповідає: «Цьогоріч віряни дружно долучилися до гарного почину. Навіть у дитсадках наші вихованці трудилися. І нікого не потрібно було переконувати. Люди йдуть назустріч за покликом душі».

Як справа, благодійний ярмарок захоплює свою є злагожденістю і живістю. Це той самий випадок, коли кажуть: спрацювали на славу. І зрозуміло, окрім умотивованості, за ярмарком (як, до речі, і за концертом Пасхальним) стоїть ґрунтовна підготовка. Ініціюють роботу представники православного молодіжного центру «Благо», утвореного за участю відділу благодійності і соціального служіння Полтавської єпархії.

Біля однієї з торгових точок у фойє «Листопада» знайомимося з дівчатами-волонтерами Іриною Ковтун та Людмилою Могильник. Обом справа благодійності відома, як кажуть, із середини. За свідченням молодих продавчинь, усе, що має бути «на виході», вони з ровесниками проробляють у деталях: розподіляють обов'язки, обирають відповідальних. Допомагає зв'язок з недільними школами, особливо Хрестовоздвиженського монастиря та храму Різдва Пресвятої Богородиці. А ще важливий настрій у справі. Сьогодні він світлий, Пасхальний, угодний Богові. У згоді з волонтерами діють і окремі благодійники — люди різного віку і фаху, що виявляють бажання долучитися до спільної справи. Пропонують усіякні солодощі, випічку, сувеніри, зроблені власноруч. Своєрідним гаслом, що надихає учасників благодійної акції, є слова з Псалтирі: «Ухилися від зла і сотвори благо».

Торгівля йшла жваво. В тому числі й опісля концерту. Люди не поспішали розходитися. Спрацював заклик доброго гостя полтавців — переможця конкурсу «Голос країни-2017» протоієрея Олександра Клименка. «Співучий батюшка» подарував публіці кілька нових пісень. Разом з іншими, вже відомими творами вони увійдуть до першого сольного альбому отця Олександра.

Диск, що з'явиться місяців за два-три, якщо судити з пісень, знайомих слухачеві, синтезує сповідальні і проповідницькі мотиви, притаманні виконавцю. Твори різнопланові. Окреслити головну ідею альбому, як пояснив нам отець Олександр Клименко, нелегко. Напевно — це розповідь про людину: якою вона могла бути, але не стала. У земному житті такі приклади непоодинокі...

Водночас нинішнє свято тут, у Полтаві, все ж налаштує на приємні роздуми. Адже Христос воскрес! Люди відчувають Христове Воскресіння, душами відгукуються на нього. «Значення наших ярмарків і концертів визначив би так, — підсумував святкові настрої і враження митрополит Полтавський і Миргородський Филип. — Усі ми сьогодні разом, нас об'єднує велична радість Воскресіння. Народ Божий гуртується навколо Церкви, служить Господу, і роз'єднати нас неможливо».

У великому Пасхальному концерті, за традицією, взяли участь художні колективи і солісти Полтавщини, різні за віком, за майстерністю, але єдині в прагненні чистотою своїх зусиль долучитися до святих Божих справ. Прийняти у свої серця Воскреслого Христа.

Людмила Нікітіна

Митрополит Филип очолив молитву за загиблими у Великій Вітчизняній війні

✠ У храмах і монастирях Полтавської єпархії 8–9 травня відбулися заупокійні богослужіння за загиблими в роки Другої світової війни і молебні про захисників Вітчизни.

У день святкування Перемоги над нацизмом, 9 травня, на території Меморіалу Солдатської Слави у парку імені І. П. Котляревського в Полтаві Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив поминання загиблих у роки Великої Вітчизняної війни. Разом з Його Високопреосвященством молилися секретар єпархії протоієрей Михайл Волощук, благочинний Полтавського міського округу протоієрей Іоанн Корнієнко, благочинний Полтавського районного округу протоієрей Олександр Антонюк, духовенство Полтавської єпархії. Після молитви священнослужителі поклали квіти до братської могили.

Цього ж дня Високопреосвященніший Владика Филип узяв участь у міській церемонії вшанування пам'яті загиблих у Другій світовій війні. До підніжжя гранітного солдата-переможця Архіпастир разом з секретарем єпархії протоієреєм Михайлом Волощуком, кліриками єпархії і сестрами Хресто-вздвиженського та Горбанівського жіночих монастирів поклали квіти спільно з багатьма полтавцями.

Неділя святих жон-мироносиць

✠ У неділю святих жон-мироносиць, 12 травня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. Його Високопреосвященству співслужили ключар собору протоієрей Миколай Довганич і соборне духовенство.

За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

По закінченні Божественної літургії Архіпастир звернувся до парафіян зі словом настанови і благословив усіх.

Свято жон-мироносиць присвячене звичайним жінкам — Христовим ученицям, які невідступно слідували за своїм Учителем і не залишили Його навіть у ті хвилини, коли більшість апостолів розбіглися. І подія, що згадується в цей день, теж, на перший погляд, буденна — не встигнувши зробити похоронний обряд над померлим Спасителем через те, що наступала субота, жінки на третю добу після Його хресної смерті поспішили до гробу. З собою вони несли миро — дороге пахуче масло — і йшли до могили помазати тіло Ісуса. Їхня любов була нагороджена понад міру — вони повірили звістці Ангела про те, що Христос воскрес, і побачили Воскреслого Спасителя.

День православних жінок

✠ У неділю 3-тю після Пасхи, 12 травня, Православна Церква вшанувала пам'ять святих жон-мироносиць: Марії Магдалини, Марії Клеопової, Соломії, Іоанни, Марфи і Марії, Сусанни та інших, а також праведних Іосифа Аримафейського та Никодима. Цього дня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, віце-ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін звершив Божественну літургію у Свято-Успенському храмі села Старі Санжари Новосанжарського району. Його

Преосвященству співслужили настоятель храму протоієрей Василій Антонь та викладач семінарії протоієрей Яков Прутян.

Після читання Священного Писання Архіпастир звернувся до вірян зі словом проповіді.

За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

По завершенні Божественної літургії Владика Веніамін та отець Василій привітали жінок зі святом, подарувавши усім квіти.

Після Божественної літургії Архіпастир звершив чин закладання першого каменя під будівництво каплиці на честь святих Мелетія, архієпископа Харківського і Охтирського, який у цьому селі народився.

У Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбувся захист бакалаврських дипломних робіт

✠ У читальному залі бібліотеки Полтавської Місіонерської Духовної семінарії 17 травня відбувся захист бакалаврських дипломних робіт студентів 4-го курсу богословсько-місіонерського факультету — цьогорічних випускників. З благословення Ректора семінарії Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, комісію із захисту робіт очолив віце-ректор семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін.

До захисту дипломних робіт були допущені шестеро студентів, п'ятеро з них працювали з матеріалами архіву СБУ по Полтавській області, а один — над дослідженням структурного апарату «Полтавських єпархіальних відомостей», виданих з 1863 по 1880 рік. Перед студентами, які працювали зі слідчими справами, стояло завдання розшифрувати і відновити архівні документи НКВС щодо репресованих священників і вірян Полтавської області, а також розкрити актуальність теми, висвітлити об'єкт, предмет, мету дослідження та висновки. Свої наукові роботи студенти писали протягом останнього навчального року. Поставлені завдання вони виконали та при захисті показали відмінний результат.

Продолжение. Начало в № 3

Тени прошлого

Семинарский хор, солисты басы и тенора были известны нам наперечет. Часто, отстояв всенощную дома, мы тайком мчались в семинарскую церковь, желая поспеть туда хоть на «Слава в вышних Богу». Летишь по лестнице, отвешиваешь низкий поклон всякому бородачу-семинаристу, принимая его за профессора, и, достигнув благополучно цели, озираясь боязливо, станешь где-либо в уголочке дверной ниши и замрешь. Тишина. Полумрак. Вдруг целое море звуков, как клубы дыма, как волны, понесется по обеим залам, по всему корпусу, до последнего уголка. Могучее роскошное пение! С непривычки мурашки ползут по спине! Если нам приходилось быть свидетелями одного, так сказать, «светового эффекта» — именно, когда расхорившиеся семинарские басы тушили на хорах лампы — восторгу нашему не было конца. Любили мы могучее семинарское пение, но еще более пленяло нас полное блеска пышное архиерейское богослужение, в особенности когда служил в кафедральном соборе сам приснопамятный и незабвенный епископ Иларион¹. Изредка, во дни торжеств, водили нас в собор in согроге: тогда нам отводился угол потемнее и мы мало что видели. Чаще же собиралась компания и тайком без спроса пробирались в собор. Бежали, для безопасности, «навпростец», по течению знаменитой реки Тарапуньки.

Выбрав уголок поудобнее, на хорах или у клиросов за колонной, как послы Владимира в храме Святой Софии, стояли мы и не знали: где мы, на небе или на земле! Вечером того же дня вся архиерейская служба воспроизводилась в классе: на кафедре восседал с белой бумажной бородой преосвященный, вокруг него суетились иподиаконы, важно расхаживал и ревел «Тако да просветится свет ваш пред человеки» протоиерей Гайдамакин, составленный из десятка обиходов Потулова, привязанных под длинным пальто к животу; за доской пел архиерейский хор, а в другом углу в разнообразнейших треуголках, мундирах и позах стояла чиновная знать и генералитет. Богослужение не всегда удавалось довести до конца.

Протоиерейский бас долетал иногда до слуха дежурного надзирателя, и, заслышав его шаги, преосвященный поспешно залезал под кафедру, иподиаконы, хор и генералитет рассыпались во все стороны, а протоиерей, собирая свою в суете распоясавшуюся искусственную утробу, ко всеобщему удовольствию и смеху, оставался в растерзанном виде на месте — на служебном посту.

Помня кем-то сказанное изречение, что «всякий род поэзии и литературы хорош кроме скучного», постараюсь закончить свои беглые воспоминания о днях, проведенных в училище. О детстве, как и о родине, можно сказать: «Какое сердце не дрожит, тебя благословляя!» Серо, скучно, безрадостно прошло оно в общем, и всё же мило и дорого каждому, это безвозвратное детство, уже потому, что никогда, никогда не воротится: «А молодость не вернуться, не вернуться вона», — поет всякий, кто хоть мало-мальски чувствует. И потому перенестись в то далекое безвозвратное время, пережить его, думаю, всякому отраднo.

Дети деревни, возросшие на лоне природы, мы в стенах училища всецело находились в ее власти. Во время экзаменов, в чудные майские дни, каждый искал себе для занятий укромный уголок на свежем воздухе: где угодно, лишь бы не в классе! Одни лезли в костры дров, другие взбирались на деревья. В саду под каждым кустиком в шалашах из травы

Район Колония в дореволюционной Полтаве

В столовой одной из семинарий Российской империи

слышался смех, хохот или зубрячка. Ребята познергичнее забирались, не взирая на бдительный надзор, в чудный тогда монастырский лес и на берега Ворсклы. Злополучный архиерейский сад и в наше время много доставлял хлопот начальству: почти ежедневно кто-либо извлекался оттуда и препровождался прямо в карцер. Так же неотразимо влекла нас и полная прелести и грусти задумчивая умирающая осенняя природа: «цветы последние милей роскошных первенцев полей». И правда: так и тянет, бывало, уйти за город, в поле, в лес, в таинственную сень обнажающегося сада, не своего, казенного, а чужого. «Хороши наши ребята, только славушка дурна», — горланит, бывало, шагая в ногу, по окраине монастырского леса и не догадываемся, что эта солдатская песня очень и очень подходит к нам. Слава шла про нас неважная. Казалось, ничего дурного за нами и не водилось, а «бурсак» — этот синоним грубости и невежества — частенько-таки посылали нам вдогонку. Правда, поведение наше не всегда было корректно и безупречно, но мы знали гимназистов и кадетов, которые куда почище нас, и всё же их огульно не порицали, не звали бурсаками, а иногда даже в пример ставили нам. И если мы иногда вольничали и задирали прохожих, то только у себя, на Колонии, где чувствовали себя как дома. Колония в то время свободно могла украсить собой любое торговое местечко. Кроме училищного и семинарского корпусов, на этой грязной, пыльной малолюдной улице красовались довольно ветхие жалкие домишки, где ютилась

всякого звания и чина беднота. Кроме возов с мясными тушами, за которыми шествовал или оборванный грязный жидок, или толстейшая торговка-резничка, в смазных сапогах, подпоясанная рушником, редко кто показывался на улице. Публика не важная. Бывало, кто заденет нас, мы, конечно, в долгу не остаемся — ну и пойдет перебранка. Идет, например, какой-либо бедный-пребедный чинуша навеселе, хочется ему показать, что и он не чужд классического образования, вот и начнет басить: «Agricola arat terram». «Stultus nihil scit», — отвечаем хором, а он давай нас расписывать: и бурсаки, и кныши и пр.

Вне Колонии мы вели себя вполне прилично, во-первых, потому, что почти нигде и не бывали без своего начальства, а во-вторых, просто боялись всего, да и не способны были на озорство. Дома, в стенах училища, дело другое: было не без греха. Но если сравнить жизнь других закрытых учебных заведений да посмотреть «в корень вещей», то вряд ли мы были хуже других. Приведу на память несколько характерных мелочей из нашей, пусть уж и бурсацкой, жизни. Играли в карты: в хлюст на перья и пуговицы. Случалось, что проигрывались в пух и прах и оставались совершенно без пуговиц. В поисках наличности делали набег на швейцарскую, где висели учительские пальто, и частенько последние страдали. Раз, помню, обрезали роскошный ассортимент пуговиц от всякого рода мужских и женских верхних одежд, принадлежащих гостям отца-смотрителя. «Велий трус был»,

но дело окончилось так же, как и Киевский процесс: виновников не нашли. Стащить что-либо съестное у товарища или у начальства, по существующему тогда обычному праву, преступлением не считалось, почему даже самые благонаравные не чужды были сего греха. Один из самых скромных воспитанников, желая показать, что и он удалец не из последних, в один прекрасный вечер, к удивлению всего класса, стащил из печки смотрительской квартиры, которая помещалась на втором этаже, рядом со спальнями учеников, целого жареного гуся: конечно, ему и в голову не приходило, в какое положение ставил он почтеннейших хозяев, у которых были тогда гости! Но голод не тетка. По вечерам мы были ужасно голодны, хотя кормили нас очень хорошо. На почве недоедания развились и процветали в училище меновая торговля и особого рода спорт. Приходит какой-либо субъект пообжорливее в меньший класс, к приготишкам, показывает переводную картинку — цветочек или животное — и предлагает: «Хочешь поменяться?» — «Сколько?» — «Четыре порции». — «Много». — «Ну, три». — Сходятся. Это значит, что малыш в продолжении трех дней должен за грошовую картинку отдать свой хлеб к вечернему чаю. Были неоплатные должники: за деревянные коньки, цена которым сорок-пятьдесят копеек, выплачивали по сто порций, чуть не на целый год лишались хлеба и голодали, пока не доходило дело до начальства. Спорт состоял в следующем. После вечернего чая подходит к вам спортсмен, держит в руках «сподку» белого греческого хлеба (называлась у нас «шкурынка», вещь очень вкусная) и предлагает: «Бей!» Ударись. Если перебьешь пополам — твоя, если нет — должен отдать свою. Случалось, что злополучная «шкурынка» выскакивала из рук, валялась не раз по полу и переходила из рук в руки, пока не попадала в рот счастливицу, разбившего ее, истерзанную, грязную, на мелкие кусочки. Этот истерзаный потными грязными руками, в пыли валявшийся хлеб ели, но никто ни за что не хотел есть так называемых «слипков», или как мы звали — «злепков» — часть греческой булки, которая слипается с другой во время печения хлеба. «Злепкоед» и «ябеда» — самые позорные имена, и потому, не взирая на все доводы и увещания зрителя, никто не ел этих «слипков», отбрасывал их и после чая, к большому удовольствию служителей на столах оставались целые горы кусочков белого хлеба, которые тут же подбирались и истреблялись.

Но «не о хлебе едином жив человек». Не чужды были мы и запросов духовных. Читали много, и «начитанный» пользовался неким уважением. Были музыканты, хорошие рисовальщики, лицедеи. С репертуара не сходил в занятое время «Царь Максимилиан», постановка которого, в смысле декораций и костюмировки, была роскошная; разыгрывались сцены из Раевского и басни. На масленице устраивалось нечто вроде семейных вечеров, на которых, кроме учеников, присутствовали семьи учащихся и знакомые отца-смотрителя. Помню, в четвертом классе мы сыграли на масленице (и очень недурно, по отзывам старших) «Скупого рыцаря» Пушкина, потом известную сцену из «Бориса Годунова» — «Келья Пимена».

I.
«Полтавские епархиальные ведомости»
1913 год

Продолжение следует

1 Святитель Иларион (в миру — Иван Ефимович Юшенов), епископ Полтавский и Переяславский (1824–1904) — уроженец с. Новое Вяземского уезда Смоленской губернии. В 1878–1884 годах — наместник Киево-Печерской Лавры. В 1884 году хиротонисан в епископа Прилуцкого, викария Полтавской епархии. В 1886 году Владыка Иларион из-за болезни архиепископа Иоанна (Петина) был назначен управляющим всей Полтавской епархией, а 14 ноября 1887 года — епископом Полтавским и Переяславским. Вступив в должность Полтавского архиерея, епископ Иларион начал осуществлять широкие нововведения, призванные поднять уровень религиозно-нравственного просвещения народа. По его распоряжению по всем городским и сельским приходам стали устраиваться внебогослужбные чтения и беседы, в которых практиковался катехизический способ поучений. Одновременно по всей Полтавской епархии стали создаваться церковноприходские школы. За время правления епископа Илариона епархия покрылась целой сетью мужских и женских церковных школ, число которых достигало 1200. Умер в 1904 году Священным Синодом УПЦ причислен к лику святых. Мощи святителя Илариона почивают в Полтавском Крестовоздвиженском монастыре. — Прим. редакции.

Не просто Мария, или Воспитание Гоголя

Посвящается матери писателя Марии Ивановне Косяровской

Окончание. Начало в № 3, 4

Данный материал заявлен как посвящение матери писателя, Марии Ивановне Косяровской. Даже в чисто физиологическом смысле не будь ее — не было бы, понятно, и Гоголя. В акафистах (то есть гимнах, при исполнении которых не сидят) Пресвятой Богородице пред иконами Ее Владимирской и Казанской, «Спорительница хлебов», «Достойно есть» имеется одинаковый пронзительный возглас: «Радуйся, Родительнице Вечнаго Царя»; «радуйся, израскившая нам плод живота». Не что подобно приходит на ум, когда думаешь и о великой в своем подвиге матери писателя.

Легко ли было ей израскинуть, а потом и довести до состояния зрелости этот «плод»? Всем более или менее известно, сколь потрясающей было для Никоши, как называли Гоголя в детстве, смерть его младшего брата Ивана, последовавшая во время их совместной учебы в поветовом училище в Полтаве. Гораздо меньшее число даже небезразличных к Гоголю людей ведают, что всех детей у Василия Афанасьевича и Марии Ивановны было двенадцать — шесть мальчиков и шесть девочек. Первые два родились, как уже было сказано, мертвыми. Гоголь был третьим ребенком. Иван стал четвертым, но едва дожил до 9 лет. Следующий ребенок, дочь Мария, умерла 33 лет от роду. Другие, средние дети, умерли во младенчестве. И лишь последним дочерям — Анне, Елизавете и Ольге — было суждено дожить до, соответственно, 72, 41 и 82 лет и установить своеобразные семейные рекорды долгожительства.

Через Елисавету, вышедшую замуж за подполковника Владимира Ивановича Быкова, в следующем поколении кровь Гоголей слилась с кровью другой ветви могучего древа русской литературы: их сын Николай женился на внучке Александра Сергеевича Пушкина Марии Александровне. Идеи наследники тех, кого «свобода встретила радостно у входа», «мечом», который «братья им передали», усекли (коль уж буквально точно — расстреляли) Николая Владимировича в 1918 году; Мария, его жена, умерла в 1939 году. «Оба похоронены в Полтаве» — сообщает источник. Но где именно — никому не известно, ибо все старые кладбища в Полтаве разрушены.

Еще менее известно, что многодетной была и семья Косяровских. У Ивана Матвеевича и его супруги Марии Ильиничны родилось 11 детей — девять мальчиков и две девочки. Из мужского потомства выжил, увы, лишь один сын, волею судеб тоже Николай, и обе девочки — Мария, названная в честь матери, и Екатерина.

Гоголь-писатель очень любил свою тетку Катю, и она, кладезь народной мудрости, немало помогала ему в творчестве присылкою различных материалов «малой истории» — преданий, легенд и песен (а пела она, по свидетельствам очевидцев, просто чудесно). Николай Косяровский через брак с Прасковьей Степановной Джунковской соединился с этой знаменитейшей фамилией, ведущей родословную от татарского мурзы Джунка, вышедшего из Орды в русское подданство в XVI веке, при Василии III. Южнорусская его ветвь происходит от Степана Кондратьевича Джунковского, в начале XVIII века полкового есаула Нежинского полка, затем протопопа туринского (дворянство и священство, как видим и на данном примере, достаточно часто соединялись).

Немалое число других Косяровских — двоюродных теток и дядей писателя — тоже внесли

свою лепту в «воспитание Гоголя». Из таковых прежде всего есть смысл упомянуть Петра Матвеевича, дедового брата, подполковника и, после выхода с армейской службы, надворного советника (чины соответственные), имевшего сыновей Ивана, Петра и Павла — двоюродных, стало быть, братьев Марии Ивановны Гоголь, дядей Николая Гоголя. Отношения их сложились очень теплыми, близкими.

Иван Петрович жил в Петербурге, имел чин надворного советника и обладал нежной, лирической душой. Писал стихи. Специалистам известна целая тетрадь его поэзий, в том числе стихотворение на смерть отца Николая Гоголя — Василия Афанасьевича, а также поэма «Нина», впитавшая его, Ивана Петровича, впечатления от службы в Грузии в 1820–1825 годах.

Петр Петрович, также избравший военную стезю,

дослужился до чина полковника артиллерии. Жил в отставке в Петербургской губернии и умер в 1849 году в городе Луге.

Павел Петрович тоже стал военным (вот как мощно проявилась «военная косточка» их отца, Петра Матвеевича, начавшего службу еще в екатерининское время). Сын не только не посрамил династии, но и проявившимися педагогическими и организационными моментами был приглашен в Петровский Полтавский кадетский корпус в качестве «правителя дел», каковым и являлся он в 1844–1869 годах.

А кроме этого, помимо объятия административно-хозяйственной должности, Павел Петрович состоял также преподавателем русского языка — в чём невольно, но вполне закономерно видится отблеск родства с гением русской литературы. В одном из своих писем Николай Гоголь называет себя, а также Павла и Петра Косяровских «нашей благословенной веселой троицей».

Несомненно, такое влияние матери на воспитание и становление Гоголя-писателя нельзя не признать опосредованным, и приводится оно здесь в большей степени из-за малоизвестности. Что до прямого ее участия в данном процессе, то о нём, возможно, есть смысл только лишний раз напомнить.

В отличие от Тараса Шевченко, в которого, по его собственному признанию, мать «свою нудьгу перельвала», в Николая Гоголя Мария Ивановна щедро вливала иное: свою красоту (по согласному мнению современников, в молодости она была чудо как хороша), свою любовь, свое миропонимание и мироощущение.

Материнская молитва, в таких случаях особо угодная Богу, сопровождала Никошу еще до его зачатия — опять-таки вспомним ее, Марии, многочисленные поездки в Диканьку, к чудотворному образу

Николая Угодника. Во время родов священнонаместник (так называлась должность) Спасо-Преображенской церкви села Великие Сорочинцы Иоанн Белопольский по уговору непрестанно молился, пока ему не было сообщено, что младенец благополучно появился на свет. Молитвы матери о сыне постоянно возносились в доме Гоголей и в построенной ими церкви Рождества Пресвятой Богородицы в Васильевке тоже. Там же молились и о вечном упокоении его души — а мать пережила сына на целых 16 лет.

Разрушена ныне эта церковь, в ограде которой были похоронены ее строители Василий Афанасьевич и Мария Ивановна, к сооружению которой приложил руку и сам Николай Васильевич. И не восстановлена, увы, еще и теперь.

Мать первая обнаружила гениальность своего сына. Ухмылки (дескать, «как каждая мать...») здесь были бы уместны, если бы материнское предвидение не оказалось верным. Дар Божий был принят и развит: мать учила сына, елико это было возможно в условиях миргородского захолустья (Васильевка относилась к территориям этого полка, затем одноименного уезда). И получалось. Николай был введен в дом дальнего родственника, крупного государственного деятеля времен Екатерины Алексеевны, Павла Петровича и Александра Павловича — Дмитрия Прокофьевича Трошинского, у которого служил отец Гоголя. Дом тот был средоточием всей культурной жизни региона. Там он, Николай Гоголь, впервые увидел театр и даже сыграл на его сцене... Никоша как-то, рассердившись, потребовал от обомлевших родителей выставить вельможу из дома. Руку отца, уже потянувшуюся было за розгой, остановил сам сановник: «Он будет характерен», — заметил вельможа. А разве нет?

Мать возила Никошу и к графу Василию Васильевичу Капнисту, автору знаменитой «Ябеды», в Обуховку (49 верст, 53 километра от Васильевки). У себя дома, в Васильевке, она показывала именитому литератору своего сына, читала ему его первые неумелые стихи. Старый поэт погладил как-то юного автора по голове и сказал матери: «Из него будет толк, ему нужен хороший учитель».

А еще раньше вот какая встреча состоялась в Обуховке. Здесь по случаю гостил свойственник Капниста через женитьбу на сестре его жены, Александры Алексеевны Дьяковой, Дарье — Гаврила Родионович Державин. «Старик Державин нас заметил / И, в гроб сходя, благословил» — эта строфа из «Евгения Онегина», отражающая реакцию патриарха поэзии на выступление

Николаевский храм в Диканьке

лицеиста Пушкина, хрестоматійно-известна. Это было, напомним, 8 января 1815 года. Гавриле Родионовичу исполнилось тогда 70 лет, Пушкину — 15. Приезд же Державина в обиталище «обуховского Горация» — Капниста — имел место полутора годами раньше. Кабинет-секретарь Екатерины Великой, министр и сенатор чувствовал себя на малороссийском раздолье как юноша — шутил с дворовыми девушками, кокетничал с дочерьми хозяина, читал стихи и пел под фортепьяно. Гоголю в это время, напомним, было лишь четыре года. Но его буквально «несло»: начавший говорить лишь трех лет от роду, теперь он как бы наверстал упущенное и болтал без умолку. «Державин заметил сына небогатых родителей Капниста», — свидетельствует критик Игорь Петрович Золотусский. Увы, сам Николай Васильевич в силу своего возраста Державина тогда «не заметил». Но годы спустя, в пору зрелости, поэтический «громозд» Державин становится любимым его поэтом: вот ведь как дивно взошли через время семена, посеянные матерью Гоголя в самом раннем его детстве!

«Поэзия Державина... проложила дорогу Пушкину и Лермонтову» — гласит специальное исследование. При этом ни современники, ни ближайшие потомки в полной мере поэтическое наследие Г. Р. Державина не оценили. Его открытие и переосмысление произвели поэты «Серебряного века», обычно датируемого концом 1880-х — началом 1890-х годов; Гоголь в этом смысле был их предтечей, одним из главных строителей «моста», прочно связывающего эти «века» — «Золотой» и «Серебряный» — в русской литературе.

Мать, Мария Ивановна Косяровская, была совершенно особым человеком для Гоголя. «Никого [я] особенно не любил, выключая Вас», — признавался он ей в одном из своих писем. Если с кем и тяготила его разлука, так это именно с ней, с матерью: «Мне бы хотелось теперь увидеть Вас, поцеловать Вас и поговорить с Вами. Пишите мне чаще...».

Чем она могла помочь своему гениальному сыну? В первую очередь — своими непрестанными к Богу молитвами о нём. И они доходили, в чём нет сомнения, а тонкая духовная связь между ними никогда не прерывалась: «Благодарю Вас, бесценная моя матушка, что Вы обо мне молитесь! Мне так всегда бывает сладко в те минуты, когда Вы обо мне молитесь! О, как много делает молитва матери! Берегите же, ради Бога, себя для нас. Храните Ваше драгоценное нам здоровье... О, как нужны нам молитвы Ваши! Как они нужны нам для нашего устройства внутреннего...».

На обыденном, земном уровне мать была для Гоголя лучшим из всех корреспондентов и самым неутомимым помощником в литературных трудах. Львиную долю массива материалов «малой

Родители Николая Гоголя — Василий Афанасьевич и Мария Ивановна

Иллюстрация В. Васнецова к повести Н. Гоголя «Тарас Бульба», 1874 год

Автор публикации Юрий Погода на месте бывшего хутора Косяровщина

истории» — описания обычаев, верований, костюмов, записи песен, колядок, всевозможных обрядов и многое другое, именуемое «этнографическим материалом», — всё это он получал по запросу главным образом от нее, от матери. Гоголь отмечал в этой связи: «Вы имеете тонкий, наблюдательный ум, Вы много знаете нравы и обычаи малорусские наши».

Мать пережила сына, как уже отмечалось, на целых полутора десятилетия. В чём был смысл ее жизни в это время (если попытаться искать таковой)? Господь подарил ей недюжинное здоровье: она никогда не болела и не имела до самой старости ни единого седого волоса, выглядела значительно моложе своих лет («...её решительно можно было бы назвать только старшей сестрой Гоголя», — писал Сергей Тимофеевич Аксаков), имела светлый ум.

Открытый ею талант сына, его гениальность была подтверждена и признана под конец ее жизни всеми. И Гоголь,

недавно ушедший из этого мира, интересовал теперь абсолютно всех. Важна была каждая деталь, чуть ли не каждый день его жизни. В Васильевку — к ней, к матери — начинается в это время настоящее паломничество писателей и историков, ставивших целью наиболее полно воссоздать биографию гения. Почта приносит пакеты от исследователей, живущих вдалеке от этих мест, письма от просто любопытствующих.

И Мария Ивановна никому не отказывала ни в личных встречах, ни в ответах на запросы. Больше прочих ее принимал, кажись, Пантелеймон Александрович Кулиш, желавший утвердить за собой право называться первым биографом Гоголя (итог — «Записки о жизни Н. В. Гоголя...» в двух томах, СПб., 1856 год). Самый активным «допросчиком» по переписке стал уже упоминавшийся С. Т. Аксаков (в результате — «История моего знакомства с Гоголем», статьи, опубликованная в собрании сочинений переписка).

Не всё, сообщенное ею, сразу же делается достоянием общности. Однако со временем каждая строчка послужит действительно неопределимым материалом для последующих поколений исследователей — начиная от А. М. Лазаревского, В. И. Шенрока, В. А. Чаговца, В. В. Вересаева, П. Е. Щеголева, А. Я. Ефименко, Н. И. Петрова и многих других — и вплоть до наших современников И. П. Золотусского, автора исследования «Гоголь» (1979 год, в серии «ЖЗЛ»), и В. А. Воропаева, впервые написавшего «Опыт духовной биографии» (2008 год), где раскрыл облик Николая Гоголя именно как «глубоко православного классика отечественной литературы».

То есть, рассеивая зерна своих воспоминаний по ветру времени, Мария Ивановна Косяровская была уверена в том, что они дадут добрые всходы. Она приспособила к этому делу, к написанию воспоминаний, и младшую из своих дочерей — Ольгу (в замужестве Головня), способную к такой работе.

Неужто не видна во всём этом гениальность «не просто Марии», а именно Марии Ивановны Косяровской — как Матери, в полной мере осознававшей свою ответственность и всю себя, на самом деле — без остатка, отдавшей своему великому сыну?

Увы, не всё донес «ветер времен» до наших дней. Неизвестна, в частности, дата ни рождения, ни даже смерти Марии Ивановны. Только годы: 1791–1868.

Родовой хутор Косяровщина, принадлежавший потомкам семьи Гоголей до 1917 года, в советское время попал в разряд «неперспективных сел» и пришел в упадок. Последние обитатели жили здесь в 1970-х. Ныне поселение напрочь исчезло.

При помощи современных средств навигации нам, безусловно, удалось найти это место. Для почитателей Гоголя оно, как мы полагаем, не менее важно, чем для христиан — монастырь святой Анны, находящийся, по преданию, на месте дома святых Иоакима и Анны, в котором родилась Богородица. Но эта обитель сохраняется, а то село...

Через поля, овраги и перелески навигатор со старинной картой, «привязанной» к спутникам, успешно привел нас сюда, на берег почти пересохшей теперь речки Грузской («грузькой», то есть топкой) Голтвы. Менее чем за полста лет природа и техника полностью уничтожили здесь следы и домов, и ветряков, и кладбища, расположенного севернее, примерно в километре по направлению к хутору Гурина. Отыскалось только некоторое количество битого кирпича — знаки построек, обломки старого металла — следы хозяйственной деятельности. Вот, в сущности, и всё.

А когда-то здесь кипела жизнь. Ходили тучные стада. Беспреданно вращались крылья ветряных мельниц. Проезжали длинные валки чумаков, останавливавшиеся на неподалеку, южнее, расположенном постоялом дворе...

Ныне тут воцарилось полное безмолвие — насколько оно возможно в местах, как и прежде, населенных птицами, певчими полевыми сверчками и прочими обитателями Лесостепи, — самое то, чтобы спокойно созерцать, вспоминать и думать. Уж несколько лет прошло со времени того, первого посещения этого Места, но до сих пор не оставляет нас ощущение прикосновения к чему-то важному, значимому, заветному...

Юрий Погода,
писатель

Автор выражает глубокую признательность вице-предводителю Полтавского дворянского собрания Владимиру Александровичу Тарасову за предоставление генеалогических таблиц рода Гоголей, которые были использованы при подготовке данного материала.

«Дети дорогие, помяните любившего вас до конца жизни!»

В режиме реального времени в несчастьях и потрясениях трудно разглядеть Промысел Божий. Но когда всё принимаешь словно из руки Господней, тогда в конечном итоге все пазлы складываются в единую картину и становятся дорогой, ведущей в жизнь вечную.

Зима 1904 года в Полтаве выдалась по-особенному снежной. Впрочем, такой она была здесь всегда. Было около шести часов вечера, но на улице уже стемнело. Большие снежные хлопья покрывали тротуар и дорогу, крыши домов, гирляндами оседали на ветвях деревьев. Возле ворот архиерейского дома горел одинокий фонарь. Его тусклый свет отражался на снегу, отчего тот начинал искриться и светился голубоватым таинственным оттенком. Провинциальная старинная улочка завораживала своим зимним убранством.

В какой-то момент ворота архиерейской резиденции приоткрылись и из них вышел одетый в черную зимнюю рясу и такую же черную бархатную скуфью старец. Он был довольно высокого роста и крепкого телосложения, а большая окладистая белоснежная борода делала его схожим со святителем Николаем. Впрочем, похожим на чудотворца его делала не только борода. Он тоже был святителем, ставшим «правилком веры и образом кротости, воздержания учителем» для своей паствы. Имя его — Иларион, епископ Полтавский.

Выйдя за ворота, он бодрым шагом направился в сторону Колонии (так в Полтаве называли один из районов, в котором в прежние времена проживали немецкие ремесленники). В одной руке он держал архиерейский посох, а во второй — узелок, в который были завязаны различные сладости и подарки.

Прохожих было немного, но всё же изредка они встречались. Так, старуха, которая размашистыми движениями сметала с тротуара не прекращавший сыпаться снег, увидев идущего ей навстречу одинокого архиерея, быстро отбросила метлу в сторону и со словами: «Благословите, Ваше Преосвященство!» остановилась перед старцем, низко склонив голову. Владыка тоже остановился. «Боже, благослови!» — протяжно произнес он, осеняя старуху крестным знаменем. Та, благоговейно облобызав его десницу, снова взялась за метлу и теперь уже с архиерейским благословением продолжила борьбу со стихией, а святитель пошел далее, немного сгорбившись и всё так же опираясь на свой посох.

На другой стороне улицы неспешно прогуливались, наслаждаясь морозным вечером, два господина, одетых в пальто с меховыми воротниками и зимние с широкими полами шляпы. «Смотри! Преосвященный!» — указал товарищу рукой на старца один из них. «Опять к слепым идет... Сегодня же воскресенье. Не нарушает старик своих традиций...» — задумчиво ответил второй.

Владыка действительно спешил к слепым. Но это были не просто слепые, это были слепые дети. Когда-то, лет десять тому назад, Преосвященный, объезжая свою епархию, был поражен обилием незрячих в Полтавской губернии. И тогда в его любвеобильном сердце возникло горячее желание прийти к ним на помощь. Вернувшись в Полтаву, он тут же принялся

за устройство училища для слепых девочек. Затем он сам содержал его на собственные средства, давая возможность незрячим детям из бедных семей получить образование и необходимые для жизни навыки. И в этом он тоже походил на святителя Николая. Вспомните акафист последнему, в нём есть такие слова: «Видеша отроковицы, на брак скверный нищеты ради уготованныя, великое твое к нищим милосердие, преблаженне отче Николае, егда старцу родителю их ношью узельцы три злата таяся подал еси, самага со дщерьми избавляя от падения греховнаго». Так и святитель Иларион сохранял эти чистые детские души «от падения греховного», подавая им «узельцы три злата» — свою отеческую любовь, благословение и заботу.

В училище дети ждали Владыку. Он каждое воскресенье приходил сюда. В большом зале, в котором уже всюду раздавались радостные детские крики: «Дедушка пришел! Наш дедушка пришел!» (так дети ласково называли Преосвященного), он снял с себя верхнюю рясу, поставил в уголок свой посох и громким голосом начал петь «Царю Небесный». Тонкие детские голоса тут же подхватили слова молитвы. Нужно сказать, что из незрячих воспитанниц этого училища был создан прекрасный детский хор, который иногда даже пел Божественную литургию в архиерейской крестовой церкви.

На последних словах молитвы Владыка развязал принесенный им узелок и принялся обходить девочек, осеняя каждую крестным знаменем с неизменными при этом словами «Боже, благослови!», целуя в макушку и одаривая сладостями.

А затем очень долго, несколько часов кряду, дети, перебивая друг друга, рассказывали Владыке о своих успехах, о том, как провели прошедшую неделю, показывали, чему научились новому. Каждую из них дедушка-архиерей выслушивал со вниманием, для каждой находил ласковое слово и полезный совет.

В окружении детей Владыка сам словно становился ребенком, громко смеялся вместе с ними, иногда даже дуралчился, разрешая маленьким ручонкам потаскать себя за большую седую бороду. Но между тем на радостном лице любвеобильного архипастыря то и дело проскальзывала грусть, а старческие глаза время от времени наполнялись слезами, которые он в эти моменты с трудом сдерживал. Девочки были незрячими, потому этого не замечали, а Владыка продолжал смеяться, украдкой вытирая слезы.

Плакать ему было о ком. У него тоже когда-то была семья и были дети. Но в какой-то момент вся его жизнь разбилась вдребезги, и самые родные для него люди уже давно в Царствии Небесном. А он — восьмидесятилетний старик — доживает свой век, окружая теплом и заботой чужих детей и видя в их глазах своих собственных чад. Такова была воля Божия! И святитель принял ее. Вся его жизнь, с самых молодых лет, была самоотверженным послушанием — послушанием воле Божьей.

Родился Владыка и провел первую половину жизни далеко от этих мест — в Смоленской губернии, в семье священника. Имя его в ту пору было Иван Юшенов. Окончив в 1843 году Смоленскую духовную семинарию, девятнадцатилетний юноша хотел продолжить образование в духовной

Святитель Иларион Полтавский

академии. Но не тут-то было! Как раз в это время Смоленский епископ Тимофей (Кетлеров), на попечении которого находились две осиротевшие племянницы, вознамерился старшую из них выдать замуж. Выбором кандидатов в мужья он занялся лично. Просматривая списки выпускников семинарии того года, Владыка остановил свое внимание на фамилии Юшенов, поскольку хорошо знал его отца, и тут же потребовал вызвать юношу к себе на прием.

Можно только представить себе состояние последнего, когда тот узнал, что вместо учебы в академии ему предстоит в скором времени жениться, да еще и на племяннице архиерея. Но послушаться Иван не посмел, приняв волю епископа как волю Божию. Так впервые в жизни он проявил полное послушание, которое определило дальнейшую его судьбу.

Перед венчанием юноша видел свою невесту только дважды, и то на почтительном расстоянии и в полном смущении духа. Разумеется, на вопрос Владыки: «Понравилась ли тебе невеста?» он был обязан ответить утвердительно. Вскоре была сыграна свадьба, и двадцатилетний Иван Юшенов был рукоположен в священный сан. Нужно сказать, что семейная жизнь новоиспеченной пары сложилась счастливо. Ближе познакомившись уже в браке, супруги искренне полюбили друг друга. Через какое-то время они родили троих детей: дочь и двоих сыновей.

Став, по сути, племянником архиерея, отец Иоанн мог рассчитывать на вполне спокойную и безбедную жизнь. Однако Преосвященный Тимофей решил устроить для новорукоположенного пастыря настоящую школу жизни и послушания.

Сначала он назначил его на самый захолустный, отдаленный и бедный приход своей епархии. Провожая отца Иоанна, Владыка дал ему следующее наставление: «Там шесть лет не было священника. Один ушел за штат, другой был пьяница... Но ты не смущайся и не падай духом! Говори поучения!

Без молитвы за перо не берись... Пиши поучения и присылай их мне, да и вообще описывай, что будешь делать». Естественно, всё это исполнялось в точности. В первое время отец Иоанн получал обратно свои писания с колкими замечаниями Преосвященного на полях, но через какое-то время строгий критик начал писать и одобрительные слова. На приходе дела стали тоже налаживаться, количество прихожан увеличилось во много раз. Так, оказав полное послушание своему архиерею, отец Иоанн приобрел пастырский опыт и стал неплохим проповедником.

Видя его усердие, Преосвященный Тимофей перевел его в Смоленск в Вознесенский женский монастырь. Но и здесь Владыка не дал батюшке пожить беззаботной жизнью. Пригласил он однажды его к себе да и говорит: «Эх, выдохся ты, брат! Читай-ка Библию да ко мне приходи! Будем беседовать с тобой!» С этого времени молодой священник обязан был каждый воскресный вечер являться к Преосвященному и давать подробный отчет: сколько и чего прочел из Священного Писания, как понимает те или иные места, какие возникли недоумения — и на всё это получал соответствующие указания и разъяснения.

Когда спустя несколько лет чтение Библии было окончено, Владыка Тимофей на этом не угомонился. Сперва он благословил отцу Иоанну вести катехизические беседы с народом и писать их подробные конспекты, которых со временем накопилось аж восемьдесят штук, а позже указал: «Повтори-ка ты весь семинарский курс! Да повтори хорошенько! С толком!» Теперь отцу Иоанну нужно было являться к Преосвященному на беседы по догматическому богословию, библейской и церковной истории и другим дисциплинам. На этих беседах присутствовали родственники, а иногда и посторонние. И отец Иоанн каждый раз волновался, как школьник на экзамене.

Такая своеобразная школа науки продолжалась около двенадцати лет.

Всего лишь пара месяцев в году, когда Преосвященный покидал Смоленск и уезжал на дачу, становились для отца Иоанна настоящими каникулами. Но благодаря оказанному послушанию за эти годы он приобрел глубокие богословские познания.

Однако в эту счастливую и размеренную жизнь внезапно ворвалось горе. Когда отцу Иоанну было 32 года, неожиданно умирает его супруга. Еще через год, во время эпидемии холеры, умирает его семилетняя дочь. Глубоко потрясенный и раздавленный горем пастырь, испросив благословения Владыки Тимофея и оставив сыновей на попечение свояченицы, отправился в Киев на поклонение Печерским угодникам. Здесь у него сложились теплые отношения с Киевским святителем Филаретом (Амфитеатовым), который с отеческой любовью принял удрученного несчастьем иерея. У отца Иоанна возникло желание остаться здесь навсегда и продолжить образование в духовной академии. Однако в скором времени архиепископ Тимофей потребовал возвращения его в Смоленск. На этом настоял и митрополит Филарет: «Иди, воспитывай детей, а то перед Богом дашь ответ!» И снова пришлось оказать полнейшее послушание.

Возвратившись на родину, отец Иоанн начал просить о пострижении в монашество. Совершая на протяжении многих лет паломничества по различным монастырям, он не единожды беседовал об этом с опытными людьми, но всегда слышал один и тот же ответ: «Еще не пришла пора! У Вас дети! Бог Сам укажет время!»

В 1868 году отца Иоанна, к тому времени протоиерея, ждало новое потрясение. Из Петербурга пришло неожиданное известие о смерти старшего сына, который только окончил университет. Уже будучи маститым старцем, святитель так вспоминал об этом: «Я весь предался скорби, прервал занятия, а их было довольно. Ежедневно часами стоял или лежал у могилы. Потерял сон, аппетит и дошел почти до расстройства. Только милость Божия спасла меня». С этой утратой окончательно порвалась связь отца Иоанна с миром.

В 1873 году его заветное желание сбылось — с именем Иларион он был пострижен в монашество, после чего возведен в сан архимандрита и поставлен настоятелем Троицкого Смоленского монастыря. Однако на этом испытания не закончились.

В 1879 году смерть похитила у него последнюю отраду и утешение — младшего сына. «По смерти второго сына мудрый архиепископ Тимофей строго приказал молиться, покоряться воле Божьей и не оставлять дел и занятий по разным обязанностям. И этот-то простой совет примирил меня с крестом и сохранил здоровье. Будем жить и трудиться под крестом, пока придем с ним ко Христу и Он, Всеправедный, узнает нас», — рассказывал он много лет спустя.

Оправившись от очередного потрясения, архимандрит Иларион вновь отправился на богомолье в Киев. Это паломничество коренным образом изменило его дальнейшую жизнь. Киевский митрополит Филофей (Успенский), разглядев в нем талантливого администратора, сделал его наместником Киево-Печерской Лавры. В этой должности отец Иларион пробыл шесть лет. За это время он отремонтировал Лаврскую колокольню и Великую церковь, возобновил после пожара типографию, провел водопровод. Но более всего он заботился о духовном росте монашествующей братии, для которой стал и любящим отцом, и настоящим примером. Под сенью Киево-Печерской обители уже немолодой

Житийная икона святителя Илариона

архимандрит намеревался провести остаток своих дней. Впрочем, однажды произошел случай, который указал ему на то, что Промысел Божий готовит для него новое послушание.

В то время в Лавре жил и подвижался известный всему Киеву своими чудачествами Христа ради юродивый монах Паисий. Однажды, когда отец Иларион направлялся из своих покоев в Великую церковь для совершения Божественной литургии и по дороге со словами «Боже, благослови!» осенял крестным знаменем богомольцев, к нему подбежал отец Паисий, быстро сунул в руку свою палку, наподобие архиерейского посоха, и громко закричал: «Благословите, Ваше Преосвященство!», после чего принялся многократно лобызать его десницу. Смущенный отец Иларион робко ответил: «Я не Преосвященство, а наместник Лавры»,

на что блаженный начал кривляться прямо ему в лицо: «Наместник Лавры! Наместник Лавры! Да как же? — а затем уже с серьезным выражением лица твердым голосом произнес: — Да как же Вы не Преосвященство? Вы — епископ Полтавский и Переяславский!» После этого юродивый так же внезапно, как и появился, скрылся в толпе, а изумленный архимандрит продолжил движение в направлении Великой церкви. «Ох уж этот Паисий! Вот проказник! Поди разбери, что у него на уме!» — еле слышно бормотал отец Иларион, входя в храм и облачаясь в архимандричью мантию.

Чудачества чудачествами, но в скором времени из Петербурга последовала телеграмма, которой Святейший Синод вызывал в столицу наместника Лавры для архиерейской хиротонии. Ознакомившись с ее содержанием, отец

Иларион вновь тихо пробормотал: «Ох уж и Паисий! Ох уж и проказник!» Как ни тяжело было покидать ставшую родной Печерскую обитель, а деваться некуда — послушание есть послушание.

Полтавской епархией Преосвященный епископ Иларион управлял на протяжении двадцати лет, управлял мудро, творя суд и правду, растворяя их отеческой любовью и милостью. Чтобы рассказать о всех его трудах на Полтавской кафедре, потребуется отдельная книга. Он проявил себя как талантливый администратор и строитель, глубокий молитвенник и строгий подвижник. Много внимания он уделял просвещению своей паствы. Для детей из бедных сословий за двадцать лет он открыл в епархии свыше тысячи церковноприходских школ. С особенной чуткостью Преосвященный заботился о страждущих и обездоленных. Он устраивал различные приюты для вдов и сирот, сам щедро раздавал милостыню.

Но всё же любимым его детищем стало училище для незрячих детей. Его он посещал каждое воскресенье, как когда-то каждое воскресенье посещал приснопамятного архиепископа Тимофея, научившего его самоотверженному послушанию. Только теперь маститый старец был не в качестве ученика, но в качестве любвеобильного отца и наставника.

Так было и в этот зимний вечер. Вдоволь нарезвившись с обожаемыми им детьми, немного погрузив об ушедших своих, Владыка Иларион вновь накинул рясю, взял в руку сучающий в уголке свой посох и, благословив всех, отправился в свою архиерейскую резиденцию.

В покоях после вечернего чая Владыка совершил вечернее монашеское правило, а затем, присев в кресле напротив икон и перебирая четки, он почему-то вспомнил об уже давно почившем блаженном Паисие. «Ох уж и проказник был этот Паисий! Царствие ему Небесное», — с улыбкой на лице тихо произнес старец.

На следующее утро Преосвященный почувствовал себя нехорошо. Однако врачи его успокоили: ничего серьезного, всего лишь грипп. Но когда через несколько дней состояние его настолько ухудшилось, что те же самые врачи только разводили руками и вынуждены были признать его безнадежным, тут уже слабеем голосом запротестовал сам Владыка: «Что вы? Что вы? Умирать мне рано, у меня ведь еще полно дел!» Но увы... В каком-то смысле смерть — это тоже послушание, последнее послушание Богу.

А еще через день хор так горячо любимых им незрячих детей тихо пел у его гроба панихиду. Но Владыки уже не было с ними, в это время он в ином, Горнем мире, где нет «ни болезни, ни печали, ни воздыхания», обнимал своих сыновей и дочь, встречи с которыми так долго ждал.

Своей пастве Преосвященный оставил завещание, в котором испрашивал у всех прощения и просил не забывать о нём в молитвах. А заключил его следующими словами: «Дети дорогие! Помяните любившего вас до конца жизни!»

Однако на этом история не окончилась. Продолжение она получила более чем сто лет спустя, когда 12 мая 2015 года в Полтавском Крестовоздвиженском монастыре, в котором святитель Иларион почивает своими мощами, сонмом архиереев и духовенства, при большом стечении верующего народа, было совершено его прославление в лике святых. В этот день Владыка обрел новое послушание — быть заступником и ходатаем Небесным. Да пребудут с нами его молитвы!

Игумен Афанасий (Бедный)

Мощи святителя Илариона в Полтавском Крестовоздвиженском монастыре

Вітаємо

Редакція газети «Відомості Полтавської єпархії» щиро вітає кліриків Полтавської єпархії з ювілейними датами, які вони святкуватимуть у травні 2019 року:

інокію Євгенію (Вісич), насельника Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря, з 65-річчям з дня народження, яке вона відзначатиме 4 червня;

диякона Олега Головльова, клірика храму святих мучениць Віри, Надії, Любові і матері їхньої Софії міста Полтави, з 5-річчям з дня дияконської хіротонії, яке він відзначатиме 8 червня;

протоіерея Миколая Онищенка, настоятеля Покровського храму села Водяна Балка Диканського району, з 65-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 15 червня;

монахиню Євфимію (Устименко) з 80-річчям з дня народження, яке вона відзначатиме 19 червня;

протоіерея Миколая Себія, настоятеля Георгіївського храму села Лелюхівка Новосанжарського району, з 20-річчям з дня священницької хіротонії, яке він відзначатиме 20 червня;

протоіерея Миколая Попльонтаного, клірика Трьохсвятительського храму міста Горішні Плавні та викладача Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, з 30-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 21 червня;

протоіерея Іоанна Бабича, благочинного Зінківського округу та настоятеля храму Різдва Христового міста Зінькова, з 65-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 26 червня;

протоіерея Олександра Гуцуляка, настоятеля Свято-Троїцького храму села Вельбівка Гадяцького району, з 25-річчям з дня священницької хіротонії, яке він відзначатиме 26 червня;

протоіерея Олександра Антоноука, благочинного Полтавського районного округу та клірика Спаського храму міста Полтави, з 60-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 29 червня.

У Свято-Макаріївському кафедральному соборі щосуботи об 11.00 проводяться заняття шахово-шашкового гуртка для дітей. Веде гурток протодиякон Олександр Дубовий. Запрошуються усі бажаючі.

Богослужіння в Богородицькому Горбанівському монастирі

На честь святині землі Полтавської — Горбанівської ікони Божої Матері — освячено храм і утворено монастир на місці її знайдення, неподалік села Горбанівка, біля Баронівських ставків. Поруч б'є святе джерело, що з'явилось, за переданням, після знайдення ікони.

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у храмі обителі звершуються такі богослужіння:

понеділок: 8.00 — молебень Пресвятій Богородиці;

вівторок: 8.00 — подячний молебень Господу з акафістом «Слава Богу за все»;

середа: 8.00 — молебень з акафістом перед іконою святителя Луки Кримського;

четвер: 8.00 — молебень з акафістом перед Горбанівською іконою Божої Матері та освяченням води;

п'ятниця: 8.00 — читання акафіста Пресвятій Богородиці, **16.00** — вечірне богослужіння;

субота: 8.00 — Божественна літургія, **16.00** — всенічне бдіння;

неділя: 8.00 — Божественна літургія.

У святкові дні Божественна літургія о **8.00**, напередодні всенічне бдіння о **16.00**.

У неділю по завершенні літургії працює **недільна школа для дітей**. Запрошуються усі охочі.

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського, Голови Синодального відділу релігійної освіти, катехизації та місіонерства Української Православної Церкви

ПРАВОСЛАВНИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР ВІДПОЧИНКУ

«ОРЛЯТКО»

Полтавської єпархії запрошує

м. Карлівка Полтавської області, тел.: 066-523-84-38, отець Олег — 099-047-08-17, facebook.com/groups/pravorlyatko/

I зміна: 29 червня — 6 липня
II зміна: 10-24 липня

Для придбання путівки батькам необхідно: заповнити заяву (стандартний бланк) з рекомендацією парафіяльного священника; подати копію свідоцтва про народження дитини.

Детальна інформація про табір на сайті Полтавської єпархії: www.pravoslavie.poltava.ua

З приводу придбання путівок звертайтеся за адресою: 36040, м. Полтава, вул. Героїв Сталінграда, 1-б, тел. у Полтаві (0532) 58-28-39, 095-059-42-30 (Ірина Дмитрівна), тел. у Києві (044) 280-48-59, 098-467-10-42 (Ірина Петрівна). Електронна адреса: pravpoltava@ukr.net

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського, Голови Синодального відділу релігійної освіти, катехизації та місіонерства Української Православної Церкви

ДИТЯЧИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ЛІТО ТАБІР 2019

I зміна
з 29 червня по 13 липня

II зміна
з 17 по 31 липня

«ОРЛЯТКО»
м. Карлівка, вул. Красноармійський лис. 2
Тел. телефону: 099-943-95-15, а. Олег: 099-047-08-17
facebook.com/groups/pravorlyatko

Детальна інформація про табір на сайті Полтавської єпархії: www.pravoslavie.poltava.ua

ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Щомісячний часопис.
Засновник: Управління Полтавської єпархії Української Православної Церкви.
Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ №11359-232ПР від 20.06.2006р.
Передплатний індекс: 01125.
Адреса редакції: вул. Героїв Сталінграда, 1-б, м. Полтава, 36040, Україна.
Телефон/факс: +380 (532) 67-57-72.
Електронна пошта: pravpoltava@ukr.net

Головний редактор:
митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Заступник головного редактора:
Людмила Самойлова.

Фото: протоіерея Миколай Довганич, диякон Марк Кучеренко.

Листування з читачами ведеться тільки на сторінках газети. Автори несуть відповідальність за точність наведених даних.

Тираж номера: 3000 прим. Замовлення №1953305. Газету надруковано: ТОВ «Видавничий дім «Кераміст», 69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 16. Тел. (061) 228-10-30.